

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ.व. २०७८/०७९

नेपाल सरकार

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति

खुमलटार, ललितपुर, नेपाल

राष्ट्रपति चुरे-तराइ मधेश संरक्षण विकास समिति

बहालवाला पदाधिकारीहरु

डा. किरण पौडेल
अध्यक्ष

कमला ओली शिवाकोटी
सदस्य

शशी कुमार शर्मा
सदस्य

डा. सुस्मिता ढकाल
सदस्य

भेषराज आचार्य
सदस्य

डा. सिन्धु प्रसाद ठुंगाना
सदस्य सचिव

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
आ.व. २०७८/०७९

नेपाल सरकार

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति

खुमलटार, ललितपुर, नेपाल

President Chure-Terai Madhesh Conservation Development Board

Khumaltar, Lalitpur, Nepal

www.chureboard.gov.np, email: info@chureboard.gov.np

फोन नं. : ०१-५५३१३११, ५५२६७७७, ५५३७३३०, फ्याक्स : ०१-५५३७५११

शीर्षक	: वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७८/७९	
प्रकाशक	: राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	
प्रकाशित प्रति	: ५००	
प्रमुख पुनरावलोकनकर्ता	: डा. सिन्धु प्रसाद ढुङ्गाना	सदस्य-सचिव
पुनरावलोकन सहयोगी	: शरद बाबु पगेनी सृजना श्रेष्ठ	उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.)
तथ्यांक संकलन तथा प्रतिवेदन तयार	: शंकरकुमार गिरी कर्णबहादुर पाण्डे विनायक मानन्धर मनिष आचार्य	सहायक वन अधिकृत सहायक वन अधिकृत रेञ्जर भू-संरक्षण सहायक
प्रतिवेदन लेखन सहयोग	: नीर विक्रम कार्की रमेश अधिकारी दामोदर विष्ट उद्धव सज्जेल	लेखा अधिकृत शाखा अधिकृत नायब सुब्बा नायब सुब्बा
तथ्यांक उपलब्ध गराउने	: राजकुमार गुप्ता महेश ढुङ्गाना रामहरि पन्थ राजन रेग्मी भरत भट्ट शुष्मा गिरी खड्का प्रेमनाथ पौडेल सूर्य प्रकाश आचार्य	उप-सचिव (प्रा.) स.भू.सं.अ. उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) स.भ.सं.अ. भूगर्भविद् लेखापाल
मुद्रण	: सिग्मा मिडिया अफसेट प्रेस, साँचल-२, ललितपुर	
आवरण फोटो	: विशाल सामुद्रियक वन, दुधौली न.पा.-३, सिन्धुली	

प्राकृतिक

चुरे क्षेत्र प्राकृतिक र मानवीय कारणले संवेदनशील बनेको छ । सर्वै भन्दा पछि बनेको कान्छो पहाड कोमलो र सजिलै वर्षाको पानीले वगाउने र पहिरो जाने खालको छ । नेपालको हिमाल, महाभारत र चुरेबाट उत्पत्ति भएका १६४ ठूला, मझौला, साना नदी र खोल्सा-खोल्सीहरू चुरेको भूभाग हुँदै तराई-मधेश तर्फ बग्ने गर्दछन् । यी सर्वै नदीहरूको बहावको भार वहन गर्न सक्ने क्षमता चुरे जस्तो कच्चा भौगर्भिक वनोट भएको जमिनमा नहुनु स्वभाविकै छ । चुरे क्षेत्रमा भइरहेको वातावरणीय विनाश र सो को कारणले तराई-मधेशमा परेको नकारात्मक प्रभावलाई मध्यनजर गर्दै आ.व. २०६६/०६७ देखि नेपाल सरकारले भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग मार्फत चुरे संरक्षणको कार्यक्रमको थालनी गरेको पाइन्छ । यो कार्यक्रम चुरे संरक्षणका लागि प्रभावकारी देखिएको र संवेदनशील चुरे क्षेत्रको संरक्षण तथा विकासका लागि थप कार्य गर्नु पर्ने देखिएकोले नेपाल सरकारले २०७१ आषाढ २ गते ३७ वटा जिल्लामा (सुस्ता पूर्व नवलपरासी समेत) फैलिएको १२.७८ प्रतिशत चुरे भू-भागलाई वातावरण संरक्षण क्षेत्र घोषणा गर्नुको साथै राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको गठन गरेको थियो ।

यस समितिको गठन पछात आ.व. २०७१/७२ देखि २०७४/७५ सम्म साझेदार निकायहरूद्वारा र आ.व. २०७५/७६ मा स्थानीय तहहरूमार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिएकोमा आ.व. २०७६/७७ देखि समिति अन्तर्गतका ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईद्वारा कार्यक्रम संचालन भइरहेकोछ । यसै गरि नेपाली सेनाले सिरहा, सप्तरी, सिन्धुली, दांग र सुस्ता पश्चिम नवलपरासी जिल्लाको क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान र हरियाली प्रवर्धनको कार्य गरिरहेको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा चुरे क्षेत्र र यसको प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने ३७ जिल्लाहरू मध्ये ३४ जिल्लाका १६३ स्थानीय तहहरूमा मूलतः ४८ वटा नदी प्रणालीहरूमा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दा कुल भौतिक र वित्तीय प्रगति क्रमशः ९०.७५ र ८३.०४ प्रतिशत हासिल भएको थियो । यो प्रगतिलाइ उपलब्धि मुलक नै मान्दै आगामी आ.व.मा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी संचालन तथा अनुगमनको माध्यमबाट शतप्रतिशत प्रगति हासिल गर्ने लक्ष्य रहेको छ । प्रस्तुत पुस्तकमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा संचालित कार्यक्रमहरूको बारेका विस्तृत तथ्यांकहरू समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

माननीय वन तथा वातावरण मन्त्रिज्यू र श्रीमान सचिवज्यू समेतबाट समितिका क्रियाकलाप र कार्यक्रम संचालनको अवस्था बारे विशेष चासो लिनु भई समय समयमा महत्वपूर्ण निर्देशन प्राप्त भइरहेकोछ । यसैगरी संघीय संसद, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषदको कार्यालय, योजना आयोग तथा अर्थमन्त्रालयबाट बजेट श्रोतको बाडफाँड, कार्य संचालनमा मार्ग दर्शन लगायत अन्य वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धि निर्देशन र सहयोग प्राप्त हुने गरेको छ । यसप्रकार विभिन्न निकायबाट प्राप्त हाँसला, सद्भाव र सहयोगको लागि हार्दिक आभार तथा धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं ।

अन्त्यमा, यो पुस्तिका समितिका कार्यक्रम र प्राप्त उपलब्धिहरू सम्बन्धमा केन्द्र, कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईहरू, प्रदेश तथा स्थानीयतह स्थित विषयगत निकायहरू, संरक्षण सम्बन्धि चासो राख्ने सरोकारवालाहरू, संघ संस्थाहरू, अनुसन्धानकर्ताहरू, शिक्षकहरू एवं विद्यार्थीहरूलाई प्रस्तुत तथ्यांकहरू उपयोगी हुने विधास गरिएको छ ।

यस पुस्तिकामा समावेश गरिएका तथ्यांकहरू यथासम्भव यथार्थपरक छन्, कहि कतै शब्द विन्यास र भाषिक शुद्धतामा कमी हुन सक्दछ । भाषिक शुद्धता तथा सुदाराक्षसको कमी कमजोरीबाट हुन सक्ने त्रुटी औल्याइ सुधार गर्ने कार्यमा सहयोगका लागि सुभेच्छुक तथा शुभचिन्तकहरूमा अनुरोध गर्दछौं ।

२०७९, भाद्र

"चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सर्वैलाई"

मन्तव्य

चुरे पर्वत हिमालय भू-खण्डको दक्षिणमा अवस्थित झन्डै करीब ४ करोड वर्ष अगाडि नदीजन्य ढुंगा तथा बालुवा थुप्रिएर बनेको सबै भन्दा कान्छो पहाड हो। चुरे क्षेत्रको शृङ्खला भावर तराई मधेशको जलाधार हो। तराई मधेशमा बग्ने नदीहरूमा ढुंगा गिट्टि थुप्रिने र नदीको सतह माथि उठन गई प्रत्येक वर्ष चौडाई बढ्दै गएको छ। प्राकृतिक रूपमै कमजोर चुरे पर्वतलाई मानवीय अवाञ्छित क्रियाकलापले गर्दा थप संवेदनशील बनाएको छ। वनको अनियन्त्रित कटानी र अतिक्रमण, अव्यवस्थित बसोबास, अबैज्ञानिक खेती प्रणाली, खुल्ला चरिचरण, आगलागी र नदीजन्य पदार्थको अत्यधिक उत्खनन, योजना बिनाका विकास निर्माणले गर्दा पनि चुरेको संवेदनशीलता झनै बढेको छ।

चौथो पन्चवर्षिय योजना देखि चौधौं योजना, वन विकास गुरुयोजना, राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति, नेपाल वातावरणीय नीति तथा कार्ययोजना आदि दीर्घकालिन योजनाले चुरे पर्वतको संवेदनशीलताको संरक्षण र वातावरणीय सेवा एवं भूमिगत जलपुर्नभरण आदिमा पुऱ्याउने योगदानलाई दृष्टिगत गर्दै चुरे संरक्षण कार्यक्रमको प्रभावकारितामा विशेष जोड दिएको पाइन्छ। चुरे भावर देखि तराई सम्मको कार्यक्षेत्र व्यापक छ, गर्नु पर्ने र नगरी नहुने कामहरूको दायरा निकै फराकिलो छ।

नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि शुरू गरेको चुरे संरक्षणको कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि स्वतन्त्र ढंगले नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने साँगठनिक संरचना नवनाईएका कारण संरक्षणका कार्यक्रमहरूको प्रभावकारितामा केहि कमी रहन गएको महशूस गरी नेपाल सरकारले २०७१ साल असार २ गते राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको गठन गरी यसलाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनामा समावेश गरेको छ। चुरे प्रभावित क्षेत्रका जनताहरूको जीविकोपार्जन र आर्थिक क्रियाकलापमा टेवा पुऱ्याई चुरे क्षेत्रको समग्र व्यवस्थापन गर्न तयार गरिएको २० वर्षे "चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना २०७४" कार्यान्वयन भैरहेको छ।

२० वर्षे गुरुयोजनाको पहिलो ५ वर्षको अवधि समाप्त भईसकेकोले चुरे लक्षित कार्यक्रममा लगानी भएको वित्तिय अवस्थालाई मध्यनजर राखी संचालीत कार्यक्रमको प्रारम्भीक समिक्षा समेत अपरिहार्य भई सकेको सन्दर्भमा "चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना २०७४" को समिक्षा तथा पुनरावलोकन अन्तिम चरणमा पुगेको छ। स्थायी संरचनाको अभाव, दक्ष जनशक्तिको अपर्याप्तता, सीमित साधन स्रोतका बावजूद सबै संरक्षणकर्मीहरूको सहयोग, समन्वय र सदाचार तथा समितिको दृढ इच्छा शक्तिका कारण हालसम्मका उपलब्धीहरू आगामी दिनहरूमा समेत अत्यन्त उत्साहप्रद हुने विश्वास लिएको छु।

अन्त्यमा, चुरे संरक्षण जस्तो गहन जिम्मेवारी लिई यसको दायित्व बोध गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रभावकारिताको लागि दिन रात क्रियाशिल भई विद्यव्यापी महामारी COVID १९ को प्रकोपमा पनि कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनुहुने समितिका सदस्यहरू, सदस्य-सचिव, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईका कर्मचारीहरू र सूचना, जानकारी एवं तथ्याङ्कहरू एकिकृत गरी यो पुस्तिका तयार गर्ने नीति तथा योजना शाखाका कर्मचारीहरू र संरक्षणमा चासो राख्ने साझेदार तथा सरोकारवालाहरू सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहान्छु।

डा. किरण पौडेल
अध्यक्ष

आभार

नेपालमा चुरे अथवा सिवालिक भनेर चिनिने भौगोलिक क्षेत्र हिमालय पर्वत श्रृंखलाको महाभारत देखि दक्षिणी भागमा पूर्व-पश्चिम भरडू फैलिएर रहेको होचो र कमलो पहाड हो। यो पहाड करीब ४ करोड वर्ष पहिले गेगर थुप्रिएर Main Frontal Thrust (MFT) र Main Boundary Thrust (MBT) को भौगर्भिक दरारहरूको बीचमा बनेको भू-भाग नै चुरे क्षेत्र हो। चुरे क्षेत्र पूर्व इलाम देखि पश्चिम कन्चनपुरसम्म ३७ जिल्लामा (सुस्ता पूर्व नवलपरासी समेत) फैलिएको छ।

चुरे पहाड तथा भावर क्षेत्रको भौगोलिक अवस्थामा क्षयिकरण हुँदै गएकोले तराई मधेशमा थुप्रै वातावरणीय समस्याहरू देखा पर्दै जानुको साथै पानीका स्रोतहरू समेत सुक्दै गएका छन्। वर्षेनी आइरहने बाढीको प्रकोपले तराई मधेशका खेती योग्य जग्गामा बालुवा र पाँगो माटो थुपार्ने तथा गाउँ बस्तीहरू समेत कटान र डुबानले गर्दा प्रभावित हुने गरेका छन्। यसलाई समयमै रोक्न सकिएन भने चुरे क्षेत्रको परिस्थितिक्रिय प्रणाली थप कमजोर बन्न गई तराई मधेशको जनजीवन अझै संकटग्रस्त बन्न सक्छ। चुरे संरक्षणको काम बहुआयामिक बहुपक्षीय र बहु सरोकारवालाहरूसँग सम्बन्धित विषय भएको तथ्य महशूस गरी नेपाल सरकारले समन्वयात्मक ढंगले संरक्षणका कार्यक्रम संचालन गर्न २०७१ साल असार २ गते विकास समिति ऐन २०१३ को डफा ३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी "राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति (गठन) आदेश २०७१" जारी गर्नुका साथै राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमलाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा संचालनमा ल्याएकोछ।

आ.व. २०७५/७६ मा ९३ स्थानिय तहसँग साझेदारी गरी सफलतापूर्वक कार्यक्रम कार्यान्वयन गरेको इतिहास हामीसँग ताजै छ र गत आ.व.सम्म समिति अन्तरगतका ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईहरूबाट पहिलो ५ वर्षका लागि छनौट भएका ६४ नदी प्रणाली मध्ये ४८ वटा नदी प्रणाली अन्तर्गत चुरे संरक्षणका कार्यहरू भई रहेका छन्। २०७९ असार २ गते सम्माननीय राष्ट्रपतिको प्रमुख आश्रित्यमा आठौँ चुरे दिवस भव्यतापूर्वक मनाएका छौँ, एकै दिनमा २ लाख १० हजार विरुवा वृक्षरोपण गरी चुरे संरक्षण कै इतिहासमा गौरव गर्न लायक हरित क्रान्तिको थालनी भएको छ। चुरे संरक्षणको गहन जिम्मेवारी महशूस भएको परिप्रेक्ष्यमा चुरे क्षेत्रमा निर्माण हुने भौतिक पूर्वाधार विकाश, आर्थिक समृद्धिको आधार भए पनि वातावरण विनासका लागि प्रमुख कारक भएको कसैबाट छिपेको छैन। विस्तृत परियोजना दस्तावेज र वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरेर मात्र भौतिक पूर्वाधार विकाश गर्ने पद्धति अवलम्बन गर्ने हो भने चुरे आफैँ सन्तुलित हुँदै जान्छ।

नेपाल सरकारद्वारा विगत ८ वर्षमा राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमकालागि विनियोजित रु. १३ अर्ब ५७ करोड ५१ लाख २१ हजार बजेटबाट १२ अर्ब ८ करोड ६० लाख ५२ हजार रुपैयाँ चुरे क्षेत्रको संरक्षण र चुरेको विनासबाट श्रृजित समस्या निवारण कार्यमा लगानी भएको छ। यसबाट नदी प्रणालीमा आधारित चुरेको उपल्लो तटिय र तल्लो तटियको रूपमा तराई मधेशमा क्षतिग्रस्त भूमिको पुनरुत्थान तटबन्ध निर्माण, हरियाली प्रवर्धन, चुरे क्षेत्रका समुदायको कृषि प्रणालीमा सुधार एवं जिविकोपार्जन सम्बन्धी विभिन्न क्रियाकलाप संचालन भई रहेका छन् जसको फलस्वरूप चुरे तराई मधेशको संरक्षण र दिगो व्यवस्थापन कार्यमा सकारात्मक प्रभाव परेको छ।

अन्त्यमा विश्वव्यापी महामारी COVID १९ को प्रभावका बावजूद समिति र कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईहरूबाट भएको अथक प्रयास स्वरूप यस आ.व.को भौतिक तथा वित्तीय प्रगतिको अवस्था अत्यन्त उत्साहप्रद छ। तथ्यांक संकलन र लेखन गरी पुस्तिका तयार गर्ने समितिका कर्मचारीहरू शंकर कुमार गिरी, कर्णबहादुर पाण्डे र विनायक मानन्धर तथा पुनरावलोकन कार्यमा सहयोग गर्नु हुने शरद बाबु पगेनी लगायत सबै सहकर्मी कर्मचारीहरूमा आभार प्रकट गर्दछु।

ड. सिन्धु प्रसाद हुजान
सदस्य सचिव

विषय सूची

खण्ड-१.....	१
राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम.....	१
१.१ संक्षिप्त परिचय:.....	१
१.२ लक्ष्य:.....	२
१.३ अवधि:.....	२
१.४ आयोजनाको लागत:.....	२
१.५ बजेटको श्रोत:.....	२
१.६ मुख्य मुख्य कार्यहरु:.....	२
१.७ संगठनात्मक स्वरूप तथा व्यवस्था.....	३
१.८ कार्य क्षेत्र.....	३
१.९ समितिका जिम्मेवारीहरु.....	५
१.१० सम्पादन भएका मुख्य मुख्य कार्यहरु.....	६
१.११ आयोजनाको समग्र प्रगति.....	९
१.१२ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका मुख्य मुख्य समस्याहरु:.....	९
१.१३ समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरु.....	११
१.१४ भावी कार्यदिशा.....	१२
खण्ड-२.....	१३
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७८/७९.....	१३
२.१ पृष्ठभूमि.....	१३
२.२ कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन निकायहरु.....	१४
२.३ आ.व. २०७८/७९ मा कार्यक्रम संचालन भएका नदी प्रणालीहरु.....	१५
२.४ नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति.....	२२
२.५ वार्षिक कार्यक्रम अनुसार सम्पन्न भएका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु.....	२२
अ) नदी प्रणाली अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु.....	२२
क) गल्छी, पहिरो/ खहरे रोकथाम.....	२२
ख) जैविक बातावरणीय हिसाबले अति संवेदनशील वन क्षेत्रको पुनरोत्पादन संरक्षण ..	२३
ग) तारबार सहित वृक्षारोपण.....	२३
घ) ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन.....	२३
ङ) नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य.....	२४
छ) बाँस/अमिसो तथा अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन.....	२४
ज) भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती.....	२४
झ) भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग (चुरे तथा भावरक्षेत्रमा).....	२४

ज) रेन वाटर/रन अफ हावैस्टिङ्ग ड्र्याम.....	२४
ट) सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत.....	२५
ठ) हरित पेटी निर्माण.....	२५
आ) नदी प्रणाली बाहेकका कार्यक्रम.....	२५
क) कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन.....	२५
ख) क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान.....	२६
ग) नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा..	२६
घ) पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन.....	२६
ङ) बाँसको कलमी बिरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण.....	२७
च) वन बिरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण.....	२७
छ) हरित रोजगारी तथा आयआर्जन.....	२७
इ) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित विषयमा अनुसन्धान कार्यक्रमहरू.....	२७
ई) प्रचार प्रसार सम्बन्धी कार्यक्रम.....	२८
क) वार्षिक क्यालेण्डर प्रकाशन तथा वितरण.....	२९
ख) प्रेस क्लिपिंग संकलन तथा प्रकाशन.....	२९
ग) चुरे संरक्षण सम्बन्धी श्रव्य दृश्य सामग्री तयारी तथा प्रसारण.....	२९
घ) चुरे संरक्षण सम्बन्धी जिंगल प्रसारण (स्थानिय एफ.एम.बाट).....	२९
ङ) चुरे संरक्षण सम्बन्धी टेलिभिजन बहस तथा प्रसारण.....	२९
च) चुरे संरक्षण सम्बन्धी ब्रोसर, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयारी तथा वितरण.....	२९
छ) चुरे डायरी उत्पादन तथा वितरण.....	३०
ज) चुरे संरक्षण सम्बन्धित सन्देशमूलक सामग्री प्रकाशन (विभिन्न पत्रपत्रिकामा).....	३०
झ) प्रचारप्रसार सामग्री उत्पादन तथा प्रकाशन, वितरण.....	३०
ञ) चुरे संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम.....	३०
ट) होर्डिङ्ग बोर्ड निर्माण.....	३०
उ) तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठक सम्बन्धी कार्यक्रम.....	३१
ऊ) विविध कार्यक्रमहरू.....	३३
क) चुरे दिवस.....	३३
ख) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसङ्ग सम्बन्धित सोधपत्र को निम्ति सहयोग.....	३४
ग) वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन.....	३४
घ) नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका तयारी तथा प्रकाशन.....	३४
२.६ अनुगमन तथा पृष्ठपोषण.....	३४
२.७ कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायलाई टेवा तथा सहयोग.....	३५
२.८ समितिको प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय कामको प्रगति.....	३५
२.९ बेरुजु फछ्यौट.....	३६

२.१० रोजगारी श्रृजना.....	३६
२.११ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू.....	३६
क) प्राविधिक जनशक्तिको कमी.....	३६
ख) भौतिक पूर्वाधारको कमी.....	३६
ग) स्थानीय तहको नेतृत्वमा परिवर्तन हुनु.....	३७
घ) कोभिड १९.....	३७
ङ) निर्माण सामग्रीको मूल्यवृद्धि.....	३७
सन्दर्भ सामग्रीहरू.....	३७
अनुसूची १	
आ.व. २०७८/७९ को कार्यक्रम तथा प्रगतिको अवस्था.....	३८
अनुसूची २	
आ.व. २०७९/७२ देखि २०७८/७९ सम्मका मुख्य मुख्य उपलब्धीहरू.....	५१
अनुसूची ३	
समिति र कार्यान्वयन निकायहरूको आ.व. २०७८/७९ को निकाशा, खर्च र प्रगतिको अवस्था....	५३
अनुसूची ४	
आ.व. २०७९/७२ देखि २०७८/७९ सम्मको वित्तीय प्रगति.....	५४
अनुसूची ५	
बेरुजुको अवस्था.....	५७
अनुसूची ६	
राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरू.....	५८
कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरू.....	६०
तालिकाहरूको सूची	
तालिका १ चुरे वातावरण संरक्षण क्षेत्र.....	३
तालिका २ २०७८/७९ सम्म सम्पन्न मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू.....	६
तालिका ३ आयोजनाको वार्षिक तथा समग्र प्रगति.....	९
तालिका ४ आ.व. २०७८/७९ मा नदी प्रणाली अनुसार विनियोजन र खर्चको अवस्था.....	१५
तालिका ५ २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति.....	२२
तालिका ६ आ.व. २०७८/७९ मा सम्पन्न अध्ययन अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यक्रमहरू.....	२८
तालिका ७ आ.व. २०७८/७९ मा सम्पन्न तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठकहरू.....	३१
तालिका ८ २०७८/७९ मा श्रृजित रोजगारीको विवरण.....	३६

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम

१.१ संक्षिप्त परिचय:

नेपालमा चुरे अथवा शिवालिक भनेर चिनिने भौगोलिक क्षेत्र हिमालय पर्वत श्रृङ्खलाको महाभारत देखि दक्षिणी भागमा पूर्व-पश्चिम भई फैलिएर रहेको होचो र कमलो पहाड हो। यो पहाड करिब चार करोड वर्ष पहिले गेगर थ्रुपिएर Main Frontal Thrust र Main Boundary Thrust (भौगर्भिक दरारहरूको) बीचमा बनेको भुभाग नै चुरे क्षेत्र हो। चुरे क्षेत्र पुर्व इलाम देखि पश्चिम कन्चनपुरसम्म ३७ जिल्लामा (सुस्ता पूर्व नवलपरासी समेत) फैलिएको छ।

चुरे भूपरिधि प्राकृतिक र पारिस्थितिकीय प्रणाली अनुरूप विशेष अन्य भन्दा फरक छ। चुरेको भू-बनोट, माटोको प्रकृति, जैविक विविधतामा हास र छोटो समयमा सघन वर्षा आदि कारणले, अति संवेदनशील छ। चुरे भू-बनोटको हिसाबले कमलो भएकोले मानवीय तथा भौगर्भिक कारणले पनि पहिरो तथा भू-क्षय हुने गर्दछ। जनसंख्याको चाप, अवैज्ञानिक खेतीपाती, खुल्ला अतिचरिचरण/छाडा पशुपालन, अव्यवस्थित बसोबासले गर्दा वन विनाश र प्राकृतिक स्रोतको दोहन अत्यधिक हुँदा त्यसको नकारात्मक परिणाम वा प्रतिकूल असर चुरे, दुन लगायत समग्र तराई क्षेत्रमा परिरहेको छ।

चौथो पञ्चवर्षीय योजना देखि चौधौ योजना, वन विकास गुरुयोजना, राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति, नेपाल वातावरणीय नीति तथा कार्ययोजना, दीर्घकालिन कृषि योजनाले चुरेक्षेत्रको संवेदनशीलताको संरक्षण र वातावरणीय सेवा एवं भूमिगत जलपुर्नरभरण आदिमा पुर्याउने योगदानलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यक्रम कार्यान्वयनमा विशेष जोड दिएको पाइन्छ। आ.व. २०६७/०६८ देखि राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम शुरुवात गर्दै आएकोमा चुरेका समस्या वा विकासका सर्वालहरू बहुसरोकावालाहरूसंग सम्बन्धित सर्वै विषयगत र सर्वै सरोकारवालाहरूसंगको समन्वय र सहकार्य आवश्यक देखिएकाले एकीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन नीति जरुरी देखियो। यसलाई महसुस गरी Multidisciplinary Team रहने संरचना सहित नेपाल सरकारले २०७१ आषाढ २ गते राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति गठन गरेको हो र आ.व. २०७१/०७२ मा राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम संचालन हुँदै आएको छ।

विगत वर्षहरूमा राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम साविकका साझेदार निकायका विभिन्न विषयगत कार्यालयहरूबाट गरिएको थियो भने आ.व २०७५/०७६ मा स्थानीय तहहरू र प्रदेशका उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिएको थियो। आ.व. २०७६/०७७ को नीति

तथा कार्यक्रम र बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम चुरे क्षेत्रलाई समेट्ने गरि ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत कार्य संचालन हुने गरि नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७६/०४/०६ को निर्णय अनुसार स्थापना भएका समिति अन्तर्गतका ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट आ.व. २०७६/०७७ देखि कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको छ।

१.२ लक्ष्य:

चुरे क्षेत्रको प्राकृतिक स्रोत संरक्षण, दिगो व्यवस्थापन, पारिस्थितिकीय सेवाको सम्बर्धनद्वारा गरिबी न्यूनिकरण एवम् समृद्ध नेपालको राष्ट्रिय लक्ष्यमा टेवा पुऱ्याउने।

१.३ अवधि:

- शुरुवात वर्ष : आ.व. २०७१/७२ (सालवसाली कार्यक्रम)
- गुरु योजना बमोजिम कार्यक्रम शुरु भएको वर्ष : आ.व. २०७४/७५
- गुरु योजना बमोजिम कार्यक्रम सम्पन्न हुने वर्ष: आ.व. २०९३/९४

१.४ आयोजनाको लागत:

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ बमोजिम आ.व. २०७४/७५ देखि आ.व. २०९३/९४ सम्मको लागि २०७२ सालको मूल्यमा प्रस्तावित रु. २४९.७०.१९.६ करोड।

१.५ बजेटको श्रोत:

- नेपाल सरकार।
- आ.व. २०७५/०७६ मा रु. ६ करोड १९ लाख ३३ हजार बैदेशिक श्रोतको रकम रहेको।
- आ.व. २०७६/०७७ र आ.व. २०७७/०७८ को शुरुमा क्रमश रु. ६०.५५ करोड र ५३.१४ करोड बैदेशिक श्रोतको रकम रहे पनि पछि नेपाल सरकारमा परिवर्तन भएको।

१.६ मुख्य मुख्य कार्यहरू:

- क) चुरे-तराई मधेशको संरक्षणको लागि मध्यकालिन र दिर्घकालिन लक्ष्य र कार्यक्रम निर्दिष्ट भएको चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना (मन्त्रिपरिषद्बाट २०७४ जेष्ठ ४ मा स्वीकृत) अनुसार कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने।
- ख) नदी किनार तटबन्धन मार्फत बाढी नियन्त्रण, जोखिमको न्यूनिकरण तथा नदी किनार-उकास क्षेत्रहरूमा हरियाली प्रवर्धन कार्य।
- ग) गुरुयोजनाले चुरे क्षेत्रबाट वा यस क्षेत्र भएर वहने १६४ नदीप्रणालीको नक्साङ्कन, यस मध्ये पहिलो ५ वर्षको लागि ६४ वटा नदी प्रणाली प्राथमिकीकरण भएको। आ.व. २०७८/७९

सम्ममा चुरे क्षेत्र भएर बहने ४८ वटा नदी प्रणाली क्षेत्र भित्र, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत स्थानीय स्तरमा चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयन भईरहेको।

१.७ संगठनात्मक स्वरूप तथा व्यवस्था

वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा रहेको राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको सांगठनिक संरचनामा केन्द्रमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको कार्यालय र कार्यान्वयन तहमा ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू रहेका छन्। केन्द्रमा समितिको नेतृत्वमा प्रशासकीय प्रमुखका रूपमा सदस्य-सचिव, ५ वटा शाखाहरू रहेका छन् भने ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूको नेतृत्वमा उप-सचिव (प्रा.) रहने व्यवस्था छ। समितिको केन्द्र तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईमा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण अनुसूची ६ मा दिइएको छ।

१.८ कार्य क्षेत्र

नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) को मिति २०७१/०३/०२ को निर्णय अनुसार वातावरण संरक्षण क्षेत्र कायम गरिएको क्षेत्र (साविकको ३६ जिल्ला र ४३० स्थानीय निकाय) को विवरण यस प्रकार रहेकोछ।

तालिका १: चुरे वातावरण संरक्षण क्षेत्र

क्र.सं.	जिल्ला	गा.पा.	न.पा.	उ.म.न.पा.	म.न.पा.	क्षेत्रफल (हि.)
	प्रदेश-१					
१	इलाम	६	४			३८९८२.१०
२	झापा	७	८			१९९२५.००
३	मोरंग	८	८	१	१	१८६६६.१०
४	सुनसरी	६	४	२		१०३६४.००
५	धनकुटा	३	३			५६१.००
६	भोजपुर	७	२			६३.००
७	उदयपुर	४	४			१२६८६०.००
	जम्मा	४१	३३	३	१	२१४६२१.२०
	प्रदेश-२					
८	सप्तरी	१०	८			२३६०४.००
९	सिरहा	१०	७			२१०४५.००
१०	धनुषा	११	६	१		३४०५७.००
११	महोत्तरी	४	११			१६२८८.००
१२	सर्लाही	१०	११			२३४९३.००

क्र.सं.	जिल्ला	गा.पा.	न.पा.	उ.म.न.पा.	म.न.पा.	क्षेत्रफल (हे.)
१३	रौतहट	१५	३			९९७७.४०
१४	बारा	७	५	२		२०५२६.५०
१५	पर्सा	११	३		१	५७३२४.३०
	जम्मा	७८	५४	३	१	२०६३१५.२०
	प्रदेश-३					
१६	सिन्धुली	२	७			१४३४९.७.००
१७	काभ्रे	८	५			७४५.४०
१८	ललितपुर	३	२		१	५९१.००
१९	मकवानपुर	८	१	१		१४०२९.७.१०
२०	चितवन	१	५		१	१८८८५.८.००
	जम्मा	२२	२०	१	२	४७३९८८.५०
	प्रदेश-४					
२१	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	४	४			१९५००.००
२२	तनहुँ	६	४			५६२.२०
		१०	८			२००६२.२०
	प्रदेश-५					
२३	पाल्पा	८	२			२५०९.८.४०
२४	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम)	४	३			१०३६३९.००
२५	रुपन्देही	१०	५	१		२३५०५.३०
२६	कपिलवस्तु	४	६			२२३८६.३०
२७	अर्घाखाँची	३	३			४६६१६.४०
२८	प्युठान	७	२			३०५२.००
२९	दाङ	७	१	२		२४८१४१.००
३०	बाँके	६	१	१		८०८७२.००
३१	बर्दिया	२	६			७०१३२.००
	जम्मा	५१	२९	४		६२३४४२.४०

क्र.सं.	जिल्ला	गा.पा.	न.पा.	उ.म.न.पा.	म.न.पा.	क्षेत्रफल (हे.)
	प्रदेश-६					
३२	सल्यान	७	३			३२६४९.००
३३	सुर्खेत	४	५			११४६४०.००
जम्मा		११	८			१४७२८९.००
	प्रदेश-७					
३४	डोटी	७	२			३७८९.००
३५	कैलाली	६	६	१		१४४९५०.००
३६	कञ्चनपुर	२	७			२३३०८.४०
३७	डडेल्धुरा	२	५			३८४९०.००
जम्मा		१७	२०	१		२१०५३७.४०
कुल जम्मा		२३०	१७२	१२	४	१८९६२५५.९०

१.९ समितिका जिम्मेवारीहरू

समितिको गठन आदेशमा तोकिए बमोजिम समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार रहेको छः

- (क) चुरे क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीति तथा रणनीति तर्जुमा गर्ने,
- (ख) चुरे क्षेत्र र चुरे क्षेत्रको उपल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्र बीचको सम्बन्ध स्थापित हुने गरी व्यवस्थापन कार्ययोजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (ग) चुरे क्षेत्रका जोखिमयुक्त र अति संवेदनशील क्षेत्रहरू पहिचान गरी संरक्षणका योजनाहरू बनाउने र सोको कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- (घ) चुरे क्षेत्रको प्राकृतिक स्रोत र साधनलाई कम क्षति पुग्ने गरी विकास योजना सञ्चालन गर्न त्यस्ता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निकायसंग समन्वय गर्ने,
- (ङ) चुरे क्षेत्रको संरक्षणका लागि स्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, गराउने तथा तिनको सहयोग परिचालन गर्ने गराउने,
- (च) चुरे क्षेत्रको संरक्षण गर्न आवश्यक पर्ने प्राविधिक तथा वित्तीय स्रोत जुटाउने,
- (छ) समितिले स्वीकृत गरेका योजना र कार्यक्रमको कार्यान्वयन पक्षको तोकिए बमोजिम अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने,
- (ज) समितिका नीति र योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन गर्दा सम्बन्धित निकाय र संघ-संस्थाहरूसँग आवश्यक समन्वय कायम गर्ने,
- (झ) नेपाल सरकारले तोकेका अन्य कार्य गर्ने।

१.१० सम्पादन भएका मुख्य मुख्य कार्यहरू

नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७४/०२/०४ को निर्णयबाट स्वीकृत चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ बमोजिम आयोजनाबाट सम्पन्न गरिने मुख्य मुख्य कार्यक्रम तथा कार्यक्रमका क्षेत्रहरू निम्नानुसार रहेका छन्।

१. प्राकृतिक स्रोत क्षय/हास न्यूनीकरण,
२. वातावरण स्थिरीकरण र उत्पादकत्व वृद्धि,
३. जोखिम प्रभाव न्यूनीकरण,
४. एकीकृत नदी प्रणाली स्रोत व्यवस्थापन पूर्वाधार,
५. उपल्लो जलाधार क्षेत्रका भू-स्खलनग्रस्त क्षेत्र स्थिरीकरण,
६. नदी कटान तथा डुबानबाट हुने क्षति न्यूनीकरण,
७. वन क्षेत्र बाहिर वन विकास ('Tree outside Forest'),
८. नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि विस्तार,
९. नवीकरणीय ऊर्जा एवम् बायोब्रिकेट तथा सुधारिएको चुल्हो प्रविधि विकास,
१०. अन्तर विषयगत क्षेत्र,

गुरुयोजनाले नक्साङ्कन गरेको चुरे क्षेत्रबाट वा यस क्षेत्र भएर बहने १६४ नदीप्रणालीहरू मध्ये पहिलो ५ वर्षको लागि ६४ वटा नदी प्रणालीहरू प्राथमिकीकरण भए अनुरूप आ.व. २०७८/७९ मा चुरे क्षेत्र भएर बहने ४८ वटा नदी प्रणाली क्षेत्र भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत स्थानीय स्तरमा कार्यक्रम संचालनको लागि कार्यक्रम स्वीकृत भई चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो।

नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रहरूमा आ.व. २०७९/०७२ देखि २०७८/७९ सम्म गरिएका मुख्य मुख्य कार्यहरूको लक्ष्य र प्रगतिको अवस्था निम्न तालिकामा दिइएको छ।

तालिका २: २०७८/०७९ सम्म सम्पन्न मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम	इकाइ	प्रगति	कैफियत
१	गलछी पहिरो तथा खहरे रोकथाम	गोटा	१२६२	
२	नदी तथा खोला किनारा व्यवस्थापन	कि.मि.	३६८.२५	
३	तारबार सहित बाँस तथा अन्य प्रजाति खरिद तथा रोपण	हेक्टर	१८३८.९४	
४	अति संवेदनशील क्षेत्र (HOT SPOT) संरक्षण	हेक्टर	१८३८.४५	

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम	इकाइ	प्रगति	कैफियत
५	क्षतिग्रस्त सार्वजनिक भूमि पुनरुत्थान	हेक्टर	३३६	
६	नदी उकास जग्गा संरक्षण तथा वृक्षारोपण	हेक्टर	६३९	
७	नदी किनारा हरित पेटी विकास	हेक्टर	१४६.५०	
८	नदी प्रणालीको खाली सार्वजनिक पर्ति जग्गामा वृक्षारोपण	हेक्टर	१९४५.	
९	नर्सरी मर्मत। सुदृढीकरण तथा व्यवस्थापन	गोटा	२४१	
१०	गुणस्तरीय विरुवा तथा बीउ व्यवस्थापन	हजार	२९१०५	
११	बाँसको विरुवा उत्पादन तथा खरिद	हजार	७३९	
१२	बाँस/अमिसो/अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन	हेक्टर	१५७	
१३	भिरालो कृषि भूमिमा बहुवर्षीय बाली विस्तार	हेक्टर	१३५	
१४	फलफुलको विरुवा खरिद तथा वितरण	हजार	५१२	
१५	कृषि वन प्रवर्धन	हेक्टर	१०५.२०	
१६	भूमिगत जल पुनर्भरण, पोखरी निर्माण तथा संरक्षण	गोटा	५७९	
१७	तालतलैया तथा सिमसार व्यवस्थापन	गोटा	९३	
१८	रेन वाटर रन अफ हार्वेस्टिंग ड्याम	गोटा	१७१	
१९	पर्यापर्यटन प्रवर्धन र विकास	गोटा	७१	
२०	जल पुनर्भरण / संरक्षण पोखरी निर्माण	बटा	५०	
२१	साना सिँचाई तथा सहकारी सिँचाई	गोटा	१३६९	
२२	भू स्खलन उपचार कार्य	प्याकेज	१६१	
२३	स्पर,स्टड तथा चेकड्याम निर्माण	गोटा	८४६	
२४	जडिबुटी रोपण तथा विस्तार	हेक्टर	२८१	

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम	इकाइ	प्रगति	कैफियत
२५	पानी मुहान संरक्षण तथा कुवा उत्खनन्	गोटा	५४८	
२६	पहिरो रोकथाम नियन्त्रण (नमुना स्थल विकास)	स्थान	७	
२७	पशुपंक्षी बिक्री केन्द्र	गोटा	३१	
२८	माहुरी घर तथा गोला वितरण	गोटा	१७६	
२९	७४४ स्थानिय तह अनुसार वन जलाधारहरुको नक्सांकन	प्याकेज	१	
३०	गाई, भैंसी, बाखा, बंगुर तथा कुखुराको गोठ, खोर तथा ढुङ सुधार	गोटा	५५४१	
३१	गुरुयोजना तयार तथा प्रकाशन	पटक	१	
३२	चुरे क्षेत्रमा रहेको Invasive Alien प्रजातिको नक्शांकन	प्याकेज	१	
३३	चुरेको वन श्रोत माथिको स्थानीयको निर्भता अध्ययन	जिल्ला	२	
३४	माछा पोखरी निर्माण	हेक्टर	३४	
३५	चुरे क्षेत्रमा अवस्थित जोखिमयुक्त वस्तिहरुको पहिचान एवं नक्शांकन	पटक	१	
३६	वनस्पति उद्यान निर्माण	गोटा	१०	
३७	वनस्पति प्रजातिको प्रदर्शनी स्थल निर्माण तथा व्यवस्थापन	गोटा	२२	
३८	सहकार्यमा बायोग्यास निर्माण तथा अनुदान	घरघुरी	१९१७	

कार्यक्रम कार्यान्वयन अवधिमा लक्ष्य अनुरूप शत प्रतिशत प्रगति हासिल हुन नसक्नुका कारणहरु:

- विगत आ.व. २०७४-०७५ सम्म Line Agency मार्फत कार्यक्रम संचालन भएकोमा ति निकायहरुको आफ्नै कार्यक्रम समेत हुँदा चुरे संरक्षण कार्यक्रम समान प्राथमिकता नपरी प्रगति कम हुन गएको।
- आ.व. २०७५/०७६ मा स्थानिय तह मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन भएकोमा स्थानिय तहहरु भर्खरै स्थापना भइ संस्थागत भइ नसकेकोले कार्यक्रम संचालनमा दुविधा भइ कार्यान्वयन पक्ष कमजोर रही अन्तिम लेखा परिक्षणको प्रतिवेदन समेत प्राप्त हुन नसकेको।

- आ.व. २०७६/७७ देखि २०७८/७९ सम्म महामारी रोग COVID-१९ को समस्या तथा आ.व. २०७८/७९ को चौथो त्रैमासिक अवधिमा भएको स्थानीय निर्वाचन र निर्माण सामग्रीमा भएको अत्यधिक मूलवृद्धिले ल्याएको निर्माण होलिडेको कारण स्थलगत रूपमा कार्य गर्न कठिन भइ लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिलमा समस्या परेको।

१.११ आयोजनाको समय प्रगति

तालिका ३ आयोजनाको वार्षिक तथा समय प्रगति

(रु. करोडमा)

आ.व.	स्वीकृत रु. करोड	संगोषित रु. करोड	कुल खर्च रु. करोड	वार्षिक प्रगति प्रतिशत		समय प्रगति प्रतिशत	
				वित्तीय	भौतिक	वित्तीय	भौतिक
२०७१/०७२	९९.३८०	१२४.६४४	११५.९९९	९३.०६	९३.०६	०.४६५	०.४६५
२०७२/०७३	१९६.८१५	१९६.४२५	१७७.६३०	९०.४३	९०.४३	०.७११	०.७११
२०७३/०७४	१८८.३८५	१८४.७३०	१७२.३३३	९३.२९	८९.०४	०.६९०	०.६५९
२०७४/०७५	१९१.०२७	१८२.४८४	१६१.०१०	८८.२३	९२.९६	०.६४५	०.६७९
२०७५/०७६	१६९.९७०	१६६.६४४	१५२.६९२	९१.६३	९५.०७	०.६१२	०.६३४
२०७६/०७७	१७३.६९०	१६७.१८९	१४१.४८७	८४.६३	९१.११	०.५६७	०.६१०
२०७७/०७८	१५५.६३०	१८२.७७६	१६०.७१९	८७.९३	९३.०१	०.६४४	०.६८१
२०७८/०७९	१५३.२३०	१५२.६२१	१२६.७३६	८३.०४	९०.७५	०.५०८	०.५५५
	१३२८.१२८	१३५७.५१२	१२०८.६०५	८९.०३	९१.९३	४.८४०	४.९९४

१.१२ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका मुख्य मुख्य समस्याहरू:

क) जनशक्तिको कमी

- श्रावण महिना देखि नै कार्यक्रम कार्यान्वयन शुरू हुने भएपनि अस्थायी कर्मचारीहरूको दरबन्दी स्वीकृत, स्थायी कर्मचारीहरूको काज अवधि थप तथा सरुवा हुने क्रम मंसिरसम्म हुने गरेको कारण लामो समय कर्मचारी बिहिन तथा अन्याूलको अवस्था रहने गरेको।
- कार्यक्रम, कार्यक्षेत्र र कार्यबोझको तुलनामा मौजुदा स्वीकृत दरबन्दी अनुसारको जनशक्ति नै पर्याप्त नभएको अवस्थामा कतिपय दरबन्दी रिक्त रहने गरेको। इन्जिनियरिङ्ग सेवाको दरबन्दी नै कम रहेको तथा भएका दरबन्दीहरूमा पनि पदपुर्ति हुने नगरेको।
- ३७ वटा जिल्लाका १६४ वटा नदीप्रणालीहरूमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नका लागि जम्मा ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू रहेको, जुन कार्यबोझको आधारमा अत्यन्त न्यून भएको।
- रा.चु.त.म.सं.वि. समितिका आफ्नै कर्मचारी नहुनु।

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

ख) सवारी साधनको कमी

- समिति र अन्तर्गतका कार्यान्वयन इकाईहरूमा रहेका सवारी साधनहरू धेरै पुराना र जीर्ण अवस्थामा रहेको कारण पटक पटक मर्मत गरिरहनु पर्ने। मर्मतका लागि बिनियोजित बजेट न्यून हुने गरेको। ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू थप भए पनि सवारी साधन थप नभएको।

ग) कानूनी संरचनाको अभाव

- एकिकृत प्रणाली अनुरूप चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि कानूनी संरचना नहुनु।
- चुरेको प्रभावकारी संरक्षण गर्न एकिकृत प्रणाली अनुरूप चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यान्वयनका लागि एकिकृत चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन ऐन नहुनु।

घ) गुरुयोजना र स्वीकृत कार्यक्रममा भिन्नता

- चुरे क्षेत्रको माथिल्लो तटको तुलनामा तल्लो तटमा मानव वस्ती र नीजि जग्गा रहेको कारण तल्लो तटबाट कार्यक्रमहरूको माग बढि हुने र सोही अनुसार प्रस्ताव हुने तथा माथिल्लो निकायबाट पनि सोही क्षेत्रका कार्यक्रम थप हुने गरेको कारण नदीप्रणालीको उपल्लो तटीय क्षेत्र कम प्राथमिकतामा पर्ने गरेको। हरियाली प्रवर्धन भन्दा नदी तथा गल्छी नियन्त्रणमा कार्यक्रमको भार बढी हुने गरेको।

ङ) कार्यक्रम कार्यान्वयनमा दोहोरोपन

- चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरेका योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्न समितिलाई यथोचित बजेट उपलब्ध गराउनु पर्नेमा कार्यान्वयनमा दोहोरोपन हुनेगरी चुरे उत्थानशील आयोजना (BRCRN) शुरु गरिनु।

च) अपुग साङ्गठनिक संरचना र अस्थिर कार्यक्रम कार्यान्वयन मोडालिटी

- कार्यक्रम, कार्यक्षेत्र र कार्यबोर्डको तुलनामा निकै कम जनशक्ति र कार्यान्वयन इकाईहरू रहेको सांगठनिक संरचना तथा कहिले साझेदार निकाय, कहिले स्थानीय तह तथा कहिले आफ्नै मातहतका इकाईहरूद्वारा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनु तथा हाल आएर फेरि सबै कार्यक्रम स्थानीयतहद्वारा कार्यान्वयन गर्नु पर्ने विषयमा बहस शुरु हुनुले समग्र कार्यक्रमलाई नै अस्थिर बनाएको।

छ) कार्यालयहरू अपायक स्थानमा हुनु

- दैनिक जसो वन तथा वातावरण मन्त्रालय लगायतका निकायहरूमा समन्वय तथा सहकार्य गर्नु पर्ने समितिको सचिवालय ललितपुरको खुमलटारमा र अधिकांश कार्यक्रमहरू महेन्द्र राजमार्गको दायाँबायाँका क्षेत्रमा रहेको, जस्तै: कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई जनकपुरको कार्यालय जनकपुरधाममा रहेको कारण अनावश्यक रूपमा समय र इन्धन खर्च हुने गरेको।

ज) बजेटको न्यूनता

- नेपाल सरकारबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ ले प्रस्ताव गरेको बजेटको तुलनामा करिब १० प्रतिशतका दरले मात्र बजेट उपलब्ध हुनु।

१.१३ समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरू

- हरेका आ.व.को श्रावण महिनामै कर्मचारीहरूको काज अवधि थप/दरवन्दी स्वीकृतीका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा अनुरोध गर्ने गरिएको।
- समिति र अन्तर्गतका कार्यान्वयन इकाईहरूमा रहेका सवारी साधनहरू मर्मत गरी चलाउने गरिएको, थप सवारी साधन व्यवस्थाका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको तथा वार्षिक कार्यक्रम प्रस्ताव गर्दा सवारी साधन खरिदका लागि कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको।
- एकीकृत चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन ऐन निर्माणका लागि मन्त्रीपरिषदको सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त गर्ने व्यवस्थाका लागि १३ बुँदे अवधारणा-पत्र र ऐनको मस्यौदा तयार गरी वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पेश गरिएको।
- चुरे-तराई, मधेश क्षेत्रको संरक्षण तथा विकासको रणनीतिक कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ र एकीकृत नदीप्रणाली व्यवस्थापन योजनाले प्रस्ताव गरे अनुरूप वार्षिक कार्यक्रम तयार गरी LMBIS मा प्रविष्ट गर्ने गरिएको।
- चुरे उत्थानशील आयोजना (BRICRN) लाई समितिको मातहतमा राखेर कार्यान्वयन गर्न मन्त्रालयमा अनुरोध गरी पठाइएको।
- आ.व. २०७७/७८ मा राष्ट्रपति चुरे क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रमको नीतिगत, कानुनी र संस्थागत सुधार सहित पुनःसंरचना को लागि अध्ययन गरि प्रतिवेदन तयार गरिएको तथा आ.व. २०७७/७८ मा चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ को समीक्षा तथा परिमार्जन गरी गुरुयोजनाको अन्तिम ड्राफ्ट तयार गरिएको।
- समितिको सचिवालयलाई बबरमहल परिसरमा सार्नका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको।
- गुरुयोजनाले प्रस्ताव गरे बमोजिम बजेट व्यवस्थाका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको। राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउनका लागि राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष (NTNC), ICIMOD, WWF नेपाल, एशियाली विकास बैंक (ADB) लगायतका वैदेशिक संघसंस्थाहरूसंग सहकार्यका लागि पहल गरिएको। चुरे क्षेत्रमा रहेका खाली क्षेहरूमा बहुउपयोगी प्रजातिका विरुवा वृक्षरोपण गरेर कार्बन वित्त (Carbon finance) प्राप्त गर्ने उद्देश्यले Improved Forestry in the Hindukush Region: A Community, Biodiversity and Carbon Project

सम्बन्धी अवधारणा पत्र तयार गरी सहमतिका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको।

१.१४ भावी कार्यदिशा

समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षण तथा विकासका लागि गठन भएको राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिले पाएको जिम्मेवारी अनुरूप दीगो रूपमा समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षण र विकास गर्नका लागि आधारभूत रूपमा निम्न कार्यहरू गरिने छ :

- चुरे संरक्षण गुरु योजना म.प.को मिति २०७४/०२/०४ मा स्वीकृत भई गुरुयोजना र यसको पहिलो परिमार्जनले निर्दिष्ट गरे बमोजिम चुरे क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि १६४ वटा नदी प्रणालीमा प्राथमिकताको आधारमा क्रमवद्ध रूपमा कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- चुरे-तराई-मधेशको एकिकृत र समग्र व्यवस्थापनमा नीतिगत, कानूनी, संस्थागत, कार्यक्रमगत, स्रोतजन्य र व्यवस्थापकीय मुद्दाहरू रहेका छन्। “चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई” भन्ने दूरदृष्टीका साथ नेपाल सरकारद्वारा २०७४ जेष्ठमा स्वीकृत २० वर्षे राष्ट्रपति चुरे-तराई-मधेश संरक्षण र व्यवस्थापन गुरुयोजनाले प्रस्ताव गरे बमोजिमको रकम सालवसाली रूपमा उपलब्ध गराउन तथा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्न सुदृढ संस्थागत संरचना र एकिकृत कानूनको तयारीका लागि पहल गर्ने,
- समितिको मौजूदा सांगठनिक संरचनालाई संघ, प्रदेश र संबन्धीत स्थानीय निकायहरूसंग सहकार्य र संयोजन हुने गरी पुनसंरचनाको काम गर्नुपर्ने छ। संघीय संरचनाको मर्म अनुकूल हुने गरी चुरे-तराई-मधेशको संरक्षण र व्यवस्थापनको अधिकार जिम्मेवारी, कर्तव्य र जवाफदेहीता संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकारहरूले सहकार्य र समन्वयात्मक ढङ्गले गर्ने गरी विभाजन गर्नु पर्ने छ। समितिलाई सालवसाली रूपमा प्राप्त हुने कार्यक्रमहरू समिति, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई र नेपाली सेनाद्वारा कार्यान्वयन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने,
- गुरु योजनाले परिकल्पना गरे बमोजिम चुरे-तराई मधेशको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि समग्र राष्ट्रिय ऐन तथा प्रदेश र संबन्धित स्थानीय निकायमा यस सम्बन्धी विशेष कानूनको आवश्यकता रहेको छ। अध्ययनले नदीजन्य उत्पादनहरू जस्तै ढुङ्गा र बालुवाको उत्खनन र बिक्रिवितरणमा मात्र नीजि क्षेत्रको भूमिका देखिएकोले चुरे-तराई-मधेशको संरक्षण र व्यवस्थापनमा नीजि क्षेत्रलाई जिम्मेवार बनाउँदै उनीहरूको लगानी प्रबर्धन गर्ने नीति लिइने छ। नेपालको कूल भूभागको झण्डै २७ प्रतिशत भूखण्ड रहेको चुरे भावर तराई मधेश संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न ठूलो धनराशी आवश्यकता पर्ने हुँदा थप आर्थिक स्रोतहरू जुटाई चुरे-तराई मधेशमा माटो र पानी संरक्षण तथा व्यवस्थापनबाट पर्ने प्रभावको वैज्ञानिक लेखाजोखा र आंकलन गर्न दीर्घकालीन अनुगमनका लागि प्रणालीगत, प्राविधिक र खोजमूलक वैज्ञानिक अनुसन्धानको संरचना र संयन्त्रको स्थापना गर्न आवश्यक पहल गर्ने।

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७८/७९

२.१ पृष्ठभूमि

चुरे क्षेत्रमा भइरहेको वातावरणीय विनाशको कारण तराई-मधेशमा परेको नकारात्मक प्रभावलाई मध्यनजर गर्दै आ.व. २०६६/६७ देखि नेपाल सरकारको पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) आयोजनाको रूपमा तत्कालिन भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग मार्फत चुरे संरक्षण कालागि थालनी गरेको चुरे संरक्षण कार्यक्रम, राष्ट्रिय गौरवको कार्यक्रमको रूपमा आ.व. २०७१/०७२ देखि २०७४/०७५ सम्म साबिकका वन विभाग, भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग, वनस्पति विभाग, कृषि विकास विभाग, पशु सेवा विभाग र सो अन्तर्गतका जिल्ला स्थित कार्यालयहरू, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभागका डिभिजन कार्यालयहरू र सम्बन्धित कार्यालयहरूको निर्देशनालयहरू लगायतका साझेदार निकायहरू मार्फत संचालन हुँदै आएकोमा सो अवधिमा औसतमा भौतिक प्रगति ९१.३७ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति ९१.२५ प्रतिशत हासिल भएको थियो।

आ.व. २०७५/७६ मा चुरे क्षेत्र र यसको प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने ३७ जिल्लाहरू मध्ये ३१ जिल्लाका ९३ स्थानीय तह अन्तर्गत २९ वटा नदी प्रणालीहरूमा केन्द्रित रही ७ वटै प्रदेशका उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयहरू र ९३ स्थानीय तहहरू मार्फत संचालन भएको थियो। उक्त अवधिमा भौतिक प्रगति ९५.०७ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति ९१.६३ हासिल भएको देखिन्छ।

आ.व. २०७६/७७ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम नेपाल सरकार मन्त्रपरिषद्को मिति २०७६/०४/०६ को निर्णयबाट सम्पुर्ण चुरे क्षेत्रलाई समेट्ने गरी समिति अन्तर्गत स्थापना भएका ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू, नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय र समितिबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसारका ३० वटा नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो। उक्त आ.व.मा कोभिड १९ को समस्याको बावजुद समग्रमा भौतिक तर्फ ९१.११ प्रतिशत र वित्तीय तर्फ ८४.६३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको थियो।

आ.व. २०७७/७८ मा पनि कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू, नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय र समितिबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसारका ४७ वटा नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो। यस आ.व.मा पनि कोभिड १९ को समस्या यथावत रहेको अवस्थामा समग्रमा भौतिक तर्फ ९३.०१ प्रतिशत र वित्तीय तर्फ ८७.९३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको थियो।

नेपाल सरकारको आ.व. २०७८/७९ को बजेट वक्तव्य नं. १५२ र १५९ मा "राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत शिवालिक तथा महाभारत क्षेत्रमा २ सय पोखरी निर्माण गरी भूमिगत जलपुनर्भरण गरिनेछ।", "चुरे क्षेत्रका १ सय ६४ नदी प्रणालीमा भूक्षय नियन्त्रणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। चुरे तथा तराई-मधेश क्षेत्रमा १ करोड ५० लाख वृक्षारोपण गर्ने। शहरी क्षेत्रका सडक किनारा, आवास क्षेत्र र खुला क्षेत्रमा फलफूलका विरुवा रोपी हरित शहर विकास गरिनेछ। वृक्षारोपण र संरक्षण कार्यमा नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी समेतलाई परिचालन गरिनेछ।" भन्ने व्यहोरा उल्लेख भए अनुसार यस आ.व.मा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू, नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय र समितिबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसारका ४८ वटा नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो। यस आ.व.मा पनि कोभिड १९ को समस्या यथावत रहेको तथा निर्माण समाप्तीको अत्यधिक मूल्यवृद्धिका कारण केही समय निर्माण होलिडेको अवस्था रहेको र वैशाख महिनामा भएको स्थानीय निर्वाचनले कार्यक्रम कार्यान्वयनमा विलम्ब गराएको भए पनि ९०.७५ प्रतिशत भौतिक र ८३.०४ प्रतिशत वित्तीय प्रगति हासिल भएको थियो।

यस खण्डमा आ.व. २०७८/७९ मा सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरूको प्रगतिको विश्लेषणात्मक विवरण प्रस्तुत गरिएको छ।

२.२ कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन निकायहरू

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति कार्यक्रम कार्यान्वयनको मुख्य जिम्मेवार निकाय हो। गत विगत वर्षहरूमा एकीकृत कार्यक्रम तर्जुमामा सहभागी भई जिम्मेवारी बाँडफाँड गरिएका तत्कालिन सबै विषयगत मन्त्रालयका विभागहरू, क्षेत्रिय निर्देशनालयहरू र जिल्लास्थित निकायहरूबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने गरेकोमा राज्यको पुनर्संरचनाको क्रममा ७५३ स्थानीय तह र ७ वटा प्रदेशहरूको रूपमा नेपालको भौगोलिक विभाजन भए पश्चात चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयन क्षेत्रमा पर्ने ३२५ स्थानीय तह र ७ वटा प्रदेश मध्ये ३४ जिल्लामा पर्ने ४८ नदी प्रणाली भित्रका १६३ स्थानीय तह (गा.पा./न.पा./उ.म.न.पा./ म.न.पा.) हरूमा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू र नेपाली सेना (वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय) मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने गरी कार्यक्रम तथा बजेट विनियोजन भई कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो।

क) राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति अन्तर्गतका कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू

- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, लम्की (कैलाली)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, बुटवल (रूपन्देही)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, भरतपुर (चितवन)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, जनकपुर, (धनुषा)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, सलकपुर, (मोरंग)

ख) नेपाली सेना (वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय, जङ्गी अड्डा, भद्रकाली)

२.३ आ.व. २०७८/७९ मा कार्यक्रम संचालन भएका नदी प्रणालीहरू

तालिका ४: आ.व. २०७८/७९ मा नदी प्रणाली अनुसार विनियोजन र खर्चको अवस्था

क्र. सं.	नदी प्रणाली नाम	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
१	खाडो नदी प्रणाली	सप्तरी	राजविराज न.पा. रूपनी गा.पा. शम्भुनाथ न.पा.	१८८.४०	१०६.७७	५६.६७
२	त्रियुगा-२ कंग हडिया सिवाई नदी प्रणाली	उदयपुर	त्रियुगा न.पा. चौदण्डीगढी न.पा.	२३५.६३	२२६.१५	९५.९८
३	बक्राहा नदी प्रणाली	मोरङ	लेटाङ न.पा. मिक्लाजुंग गा.पा. पथरी शनिश्चरे न.पा. रतुवामाई न.पा. सुन्वशी न.पा. उर्लाचारी न.पा.	११७.००	९७.६९	८३.५०
४	बलान नदी प्रणाली	सप्तरी सिरहा उदयपुर	बलान विहुल गा.पा. सुरुंगा न.पा. लहान न.पा. सखुवानन्करकट्टी गा.पा. उदयपुरगढी गा.पा.	१४९.००	११३.११	७५.९१
५	बिरिग नदी प्रणाली	इलाम झापा	माई न.पा. अर्जुनधारा न.पा. बराहदसी गा.पा. झापा गा.पा. कन्काई न.पा.	१३४.००	१२९.४२	९६.५८
६	बुढी नदी प्रणाली	सुनसरी मोरंग	इटहरी उ.म.न.पा. सुन्दर हरैचा न.पा.	८५.००	८३.२१	९७.९०

क्र. सं.	नदी प्रणाली नाम	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
७	रतुवा नदी प्रणाली	इलाम झापा मोरंग	चुलाचुली गा.पा. मान्सेबुंग गा.पा. दमक न.पा. गौरादह न.पा. कमल गा.पा. मिक्लाजुंग गा.पा. रतुवामाई न.पा. उर्लाबारी न.पा.	२३६.००	१२२.८३	५२.०५
८	लोदिया नदी प्रणाली	इलाम झापा	माई न.पा. कन्काई न.पा. शिवसताछि न.पा.	३०.००	२८.५७	९५.२४
९	सुनसरी नदी प्रणाली (सर्दु सेउती खोला)	सुनसरी सुनसरी	घरान उपमहान.पा. बराहा न.पा.	१६७.००	१६१.४७	९६.६९
१०	बताहा नदी प्रणाली	उदयपुर सिराहा	कटारी न.पा. मिर्चैया न.पा. करजनाहा न.पा. कल्याणपुर न.पा.	९१.००	८८.०९	९६.८०
११	लोहन्द्रा नदी प्रणाली	सिराहा मोरंग	घानपालथान गा.पा. रंगेली न.पा. बेलबारी न.पा. ग्रामथान गा.पा. जहाद गा.पा. कटहरी न.पा. केराबारी गा.पा. लेटांग न.पा. सुन्दरहरैचा न.पा. विराटनगर उ.म.न.पा	१३०.००	१२४.८०	९६.००
१२	महुली-सुन्दरी नदी प्रणाली	उदयपुर सप्तरी	चौदण्डी न.पा. त्रियुगा न.पा. कन्चनरुप न.पा. अग्निसेर कृष्णसर्वन गा.पा. हनुमान न.पा. कंकालीनि न.पा. तिरहुत न.पा. रुपनी गा.पा.	१२२.७५	१०१.६४	८२.८०

क्र. सं.	नदी प्रणाली नाम	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
१३	खडक नदी प्रणाली	उदयपुर	त्रियुगा न.पा. शम्भुनाथ न.पा. धनेछर न.पा. बेलीछापानी गा.पा. खडक न.पा. बोर्डबसेनि न.पा.	५५.००	५२.३७	९५.२१
१४	विहुल नदी प्रणाली	उदयपुर	त्रियुगा न.पा. खडक न.पा. बलान विहुल गा.पा. बोर्डबसेनि न.पा. सुरंगा न.पा. धनेछरि न.पा.	४४.००	४१.७९	९४.९८
१५	मेची नदी प्रणाली	इलाम	बिर्तामोड न.पा. मेची न.पा. भद्रपुर न.पा. अर्जुनधारा न.पा. हल्दीवारी गा.पा. बुद्धशान्ति गा.पा. रंग गा.पा. सुर्योदय न.पा.	९५.००	९२.४४	९७.३०
सलकपुर, मोरंगको जम्मा				१८७९.७८	१५७०.३४	८३.५४
१६	जलाद नदी प्रणाली	धनुषा	गणेशमान चारनाथ न.पा. क्षिरेस्वरनाथ न.पा. धनुषाशाम न.पा.	११८.००	११६.८५	९९.०२
१७	बकैया नदी प्रणाली	रौतहट	बौधिमाई न.पा. देबाही गोनाही न.पा. गुजुरा न.पा. गौर न.पा. इशनाथ न.पा. कठरिया न.पा. माधव नारायण न.पा. मौलापुर न.पा. पारोहा न.पा.	१०.००	९४.२७	९४२.६७

क्र. सं.	नदी प्रणाली नाम	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
			फतुवा विजयपुर न.पा. राजदेवी न.पा. राजपुर न.पा. यमुनामाई गा.पा.			
१८	बिगही औरही नदी प्रणाली	धनुषा	बटेस्वोर गा.पा. क्षिरेस्वरनाथ न.पा. लक्ष्मीनिया गा.पा. मिथिला न.पा.	१२८.००	१२७.९०	९९.९२
१९	रातु नदी प्रणाली	महोत्तरी धनुषा	बर्दिबास न.पा. गौशाला न.पा. बटेस्वोर गा.पा.	१७९.००	१७८.६७	९९.८२
२०	लखनदेही नदी प्रणाली	सर्लाही	हरिपुर न.पा. हरिवन न.पा. लालबन्दी न.पा.	२३४.००	२२६.३८	९६.७५
२१	बागमती-४ नदी प्रणाली	सिन्धुली	मरिन गा.पा. हरिहरपुरगढी गा.पा. कमलामाई न.पा.	२०९.००	२०२.६१	९६.९४
२२	मराहा नदी प्रणाली	महोत्तरी	गौशाला न.पा. बर्दिबास न.पा. सोनाम गा.पा. औरही न.पा. सम्शी गा.पा. कमलामाई न.पा.	१०२.००	१००.९९	९९.०१
२३	बागमती नदी प्रणाली-चाँदी खोला (हर्दिया)	रौतहट	चन्द्रनिगाहापुर न.पा. वृन्दावन न.पा.	१०६.००	१०५.५९	९९.६१
	जनकपुरधाम, धनुषाको जम्मा			१०८६.००	११५३.२६	१०६.१९
२४	तिलावे नदी प्रणाली	पर्सा	विरगंज म.न.पा. पर्सागढी न.पा. सखुवापर्सेनी गा.पा.	९३.००	७३.५६	७९.१०

क्र. सं.	नदी प्रणाली नाम	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
२५	पूर्वी राप्ती - ४ लोथर नदी प्रणाली	चितवन	राप्ती न.पा.	१०३.००	८५.५८	८३.०९
१७	बकैया नदी प्रणाली	मकवानपुर बारा	बकैया गा.पा. हेटौडा उ.म.न.पा. निजगढ न.पा.	८६.००	८४.६५	९८.४३
२६	रिउ नदी प्रणाली	चितवन पर्सा	माडी न.पा. ठोरी गा.पा.	१०५.००	११५.९८	११०.४६
२७	दुधौरा नदी प्रणाली	बारा	जितपुर सिमरा उ.म.न.पा कलैया उ.म.न.पा फेटा गा.पा विश्रामपुर गा.पा प्रसौनी गा.पा परवानीपुर गा.पा हेटौडा उ.म.न.पा.	११६.००	९३.०३	८०.२०
२८	पूर्वी राप्ती-६ नदी प्रणाली (उपल्लो कयर)	चितवन	भरतपुर म.न.पा. रत्न न.पा. खैरहनी न.पा. कालिका न.पा. इच्छा कामना गा.पा. राप्ती न.पा.	९९.००	९७.६८	९८.६६
२९	अरुण नदी प्रणाली	नवलपरासी (पूर्व)	मध्यविन्दु न.पा हुमिकोट गा.पा	७०.००	८१.०५	११५.७८
	भरतपुर, चितवनको जम्मा			६७२.००	६३१.५३	९३.९८
३०	पश्चिम राप्ती ६ नदी प्रणाली	अर्घाखाँची दाङ	सितगंगा न.पा. लमही न.पा. राप्ती गा.पा.	११६.००	१४३.१२	१२३.३८
३१	बाणगंगा नदी प्रणाली	कपिलवस्तु अर्घाखाँची	बाणगंगा न.पा. बुद्धभूमि न.पा. सितगंगा न.पा.	२४३.००	२०५.२२	८४.४५

क्र. सं.	नदी प्रणाली नाम	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
३२	भलुही नदी प्रणाली	नवलपरासी पाल्पा	वर्दघाट न.पा. विनयी गा.पा. रामग्राम न.पा. सुनवल न.पा. माथागढी गा.पा.	१०२.००	९२.९७	९१.१५
३३	रसिंह नदी प्रणाली	अर्घाखाँची कपिलवस्तु दाङ	सितगंगा न.पा. शिवराज न.पा. बुद्धभूमि न.पा. गढवा गा.पा.	१०४.००	१०१.९९	९८.०६
३४	राप्ती ९ महातिनी नदी प्रणाली	दाङ	लमही न.पा. राजपुर गा.पा.	१३७.५०	१३१.२१	९५.४२
३५	सखौरा-रोहिणी नदी प्रणाली (घोडाहा)	रुपन्देही नवलपरासी (पश्चिम)	देवदह न.पा. बुटवल उ.म.न.पा तिलोत्तमा न.पा रोहिणी गा.पा ओमसतिया गा.पा सिद्धार्थ न.पा सुनवल न.पा.	१४३.१७	१३९.१७	९७.२१
३६	पश्चिम राप्ती-५ नदी प्रणाली (गुरुङ्ग)	दाङ	गढवा गा.पा राजपुर न.पा.	१४८.००	११२.१७	७५.७९
३७	बर्दई-९ नदी प्रणाली (शारदा)	बर्दिया सल्यान सुर्खेत	बर्दई गा.पा. कालिमाटी गा.पा. शारदा न.पा. बंगाद कुपिन्डे गा.पा. भेरीगंगा न.पा. गुर्भाकोट न.पा.	९५.००	६४.९२	६८.३३
बुटवल, रुपन्देहीको जम्मा				१०८८.६७	९९०.७६	९१.०१
३८	कौन्दा नदी प्रणाली	कैलाली	भजनी न.पा. घोडाघोडी न.पा. मोहन्याल गा.पा.	२६०.२८	२३५.६६	९०.५४

क्र. सं.	नदी प्रणाली नाम	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
३९	निकास खोला नदी प्रणाली	सुर्खेत	विरेन्द्रनगर न.पा.	१६२.००	१५९.५४	९८.४८
४०	पुन्तुरा नदी प्रणाली	डडेल्धुरा	आलिताल गा.पा. परसुराम न.पा.	१४०.००	९०.४९	६४.६४
४१	बबई नदी प्रणाली	बर्दिया	गुलेरिया न.पा. मधुवन न.पा. ठाकुरबाबा न.पा. बारबर्दिया न.पा.	२२३.००	१७६.७५	७९.२६
४२	भेरी १ नदी प्रणाली गोचे	सुर्खेत	भेरीगंगा न.पा. वीरेन्द्र न.पा.	११५.००	१११.९०	९७.३०
४३	महाकाली नदी प्रणाली जोगबुढा	कंचनपुर	महाकाली न.पा.	१९०.००	१०८.३५	५७.०३
४४	सुर्मा कटेनी नदी प्रणाली लिक्मा	कैलाली	गौरिगंगा न.पा. कैलारी गा.पा. मोहन्याल गा.पा.	२६४.००	२५७.१७	९७.४१
४५	खुटिया नदी प्रणाली	कैलाली	गोदावरी न.पा. धनगढी उ.म.न.पा. गौरिगंगा न.पा. चुरे गा.पा.	२८०.००	२४१.९०	८६.३९
४६	मोहना नदी प्रणाली	कैलाली कंचनपुर	धनगढी उ.म.न.पा. गोदावरी न.पा. लालझाडी गा.पा. कृष्णपुर न.पा. पुनर्वास न.पा.	१९२.००	१८१.६०	९४.५८
४७	पश्चिम राप्ती १० (राप्ती) नदी प्रणाली	बाँके	राप्ती सोनारी गा.पा.	१३८.००	१३०.३५	९४.४६
४८	कर्णाली - ६ नदी प्रणाली (ठुलिगाड)	डोटी	बडिकेदार गा.पा. जोरायल गा.पा.	२६५.००	२३०.७४	८७.०७
	का.का.ई. लम्की, कैलाली			२२२९.२८	१९२४.४४	८६.३३
	कुल जम्मा			६९५५.७३	६२७०.३३	९०.१५

२.४ नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति

तालिका ५. २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति

बजेट वक्तव्यको बुँदा नं	क्रियाकलाप	इकाई	लक्ष्य	प्रगति	प्रगति प्रतिशत	कैफियत
१५२	पोखरी निर्माण	वटा	६८	७७	१००.००	
१५२	नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण/व्यवस्थापन	हेक्टर	३०.९८	३०.८५	९९.५८	
१५२	चुरे क्षेत्रका अति संवेदनशील क्षेत्रमा तारवार सहित पुनरुत्पादन संरक्षण तथा व्यवस्थापन	हेक्टर	३३	२१	६३.६४	
१५२	क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान तथा अन्य संरक्षण	हेक्टर	९५	९५	१००.००	
१५२	गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम तथा नियन्त्रण	वटा	१७२	१७०	९८.८४	
१५८	कृषि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	हेक्टर	१७	१४.५	८५.२९	
१५९	बिरुवा उत्पादन तथा वृक्षारोपण	हजार	२३५	२३५	१००.००	
	जम्मा				९२.४८	

२.५ वार्षिक कार्यक्रम अनुसार सम्पन्न भएका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरू

अ) नदी प्रणाली अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू

क) गल्छी, पहिरो/ खहरे रोकथाम

चुरे क्षेत्रमा सतही, रिल (धसें), गल्छी तथा खहरे जस्ता भू-क्षयको अत्यधिक समस्या रहेको छ। यस्ता समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो। यस कार्यक्रम अन्तर्गत उपचारात्मक रूपमा प्याकेज छुनोट गर्दा सरल, दीर्घ र उपभोक्ताले सजिलै संचालन तथा कार्यान्वयन, मर्मत सम्भार गर्न सक्ने प्रकृति र वानस्पतिक संरचना/वायो-इन्जिनियरिङ्ग प्रविधिलाई प्राथमिकता दिई वनस्पति तथा स-साना संरचना, पानी निकास, कम खर्चिलो भू-संरक्षण प्रविधि, इन्जिनियरिङ्ग संरचना, घाँस, बाँस, हाँगा

लगायत संरक्षण वृक्षरोपण जस्ता क्रियाकलापहरू गरी कूल १७४ वटा गल्ली, पहिरो खहरे नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा नदी प्रणाली व्यवस्थापन योजनाले तोकेको स्थानहरू समेतका १७३ वटा स्थानहरूमा स्थानीय तह तथा लाभग्राही समुदायको सहभागितामा कार्य सम्पन्न भएको।

ख) जैविक वातावरणीय हिसावले अति संवेदनशील वन क्षेत्रको पुनरोत्पादन संरक्षण

चुरे क्षेत्रमा रहेका वन क्षेत्र अन्तर्गत जैविक वातावरणीय एवम् भू-स्खलनको हिसावले अति संवेदनशील रहेका वन क्षेत्र (Hot Spot) हरूमा तारवार गरी संरक्षण गर्ने, सम्बृद्धि वृक्षरोपण गर्न र सो क्षेत्रमा पुनरोत्पादन क्षमता बढाई संरक्षण गरी वन क्षेत्रको विकास गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो।

बाढी, पैहो र भू-स्खलन रोकथामको लागि संरक्षण गर्नु पर्ने वन क्षेत्र, अतिक्रमित वा अतिक्रमणको चपेटामा पर्न सक्ने वन क्षेत्र, कमसल हैसियतको वन क्षेत्र, पुनरोत्पादन तथा चरिचरनबाट संरक्षण गर्नु पर्ने वन क्षेत्र तथा जैविक विविधता प्रवर्द्धन हुन सक्ने क्षेत्र समेतका उपयुक्त क्षेत्रमा ३३ हेक्टरमा तारवार सहित पुनरोत्पादन संरक्षण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा १४ हेक्टर क्षेत्रमा मात्र कार्य सम्पन्न भएको।

ग) तारवार सहित वृक्षारोपण

चुरे-तराई क्षेत्रमा चरिचरनको ठूलो समस्या तथा जंगली जनावरहरूको अनियन्त्रित आवागमन हुने भएकोले यस्ता स्थानहरूमा भए गरेका वृक्षारोपण कार्यको लगानी अनुरूप प्रतिफल नआउने / नदेखिने भएकोले त्यस्ता क्षेत्रहरूमा भूक्षय न्यूनीकरणमा टेवा पुग्ने, नदी उकास तथा खेर गएका जग्गा वा क्षतिग्रस्त जग्गाहरूमा तारवार सहितको वृक्षारोपणबाट हरियाली कायम गरीराख्ने उद्देश्यले ६८ हेक्टरमा तारवार सहित वृक्षारोपण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा ४० हेक्टरमा तारवार गरी वृक्षारोपण गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न भएको।

घ) ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन

चुरे भावर तथा तराई क्षेत्र अन्तर्गत सतही पानीको स्रोत तथा भूमिगत जल पुनर्भरण (Ground water recharge) को माध्यमका रूपमा रहेका विभिन्न ताल तलैयाको संरक्षण कार्य संचालन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो। यस अन्तर्गत जैविक विविधता, सांस्कृतिक महत्व र पर्यटकीय सम्भावना समेत भएका माटो संरक्षण, हरियाली प्रवर्द्धन, पानीको स्रोत र संचितिमा प्रभाव पार्ने र स्थानीय रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने खालका चुरे-तराई मधेश क्षेत्रमा रहेका सिमसारहरूको नक्शांकन प्राथमिकताको आधारमा क्रमशः संरचना निर्माण, जिर्णोद्धार, संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने गरिन्छ।

गत आ.व.को शुरुमा ३९ स्थानमा ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा २८ स्थानमा स्थानीय तहको समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको।

ड) नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य

चुरे क्षेत्रबाट निस्केका नदीहरुबाट सम्बन्धित करिडोरमा हुने भू-क्षय समस्या जस्तै नदी किनारा कटान, क्षयीकरण जस्ता समस्याहरुलाई सम्बोधन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो। यसमा नदी /खोला किनारा स्थिरिकरण / नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्दा छनौट गरीएका नदी प्रणालीमा नदी बहावको लागि प्राविधिक रूपले आवश्यक पर्ने नदीको बहाव क्षेत्र नघट्ने गरी नदी प्रणाली एकीकृत श्रोत व्यवस्थापन योजनाले तोकेको स्थानमा सोही योजनाले तोकेका प्रकृतिको कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने गरिन्छ। विभिन्न नदीहरुको किनारामा ३०.६९ कि.मि. लक्ष्य रहेकोमा २९.६३ कि.मि.मा बायो-इन्जिनियरिङ्ग प्रविधिको साथै तटबन्ध, स्पर र चेकड्याम तथा प्राविधिक रूपमा आवश्यक पर्ने लंचिंग एप्रोन, स्पर, स्टड आदि निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको।

छ) बाँस/अमिसो तथा अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन

चुरे भावर तथा तराई क्षेत्रमा रहेका १४८ हेक्टर क्षतिग्रस्त तथा नदी उकास क्षेत्रहरुमा बाँस, अमिसो लगायतका विरुवाहरु रोपण गरी क्षतिग्रस्त जमिनको पुनर्स्थापना तथा नदी कटान नियन्त्रण र हरियाली कायम गर्न राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत १३९ हेक्टर क्षतिग्रस्त तथा नदी उकास क्षेत्रहरुमा बाँस, घाँस, अमिसो लगायतका विरुवाहरु रोपण कार्य सम्पन्न भयो।

ज) मिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती

चुरे क्षेत्रमा रहेका (सरकारी, सार्वजनिक तथा नीजि) जग्गामा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती गरी भू-क्षय नियन्त्रणको साथसाथै रोजगारी र उत्पादनमा वृद्धि गरी सिमान्तकृत कृषकहरुको जीविकोपार्जनमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले २९ हेक्टरमा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती गर्ने गरी राखिएको यो कार्यक्रम अनुसार २८ हेक्टरमा कार्य सम्पन्न भएको।

झ) भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग (चुरे तथा भावरक्षेत्रमा)

चुरे तथा भावर क्षेत्रका विभिन्न ४२ स्थानमा पानीको संचय र उपयोग गर्नका साथै जमिन भित्रको पानीको सतह माथि उठाउने खालका संरचनाहरु निर्माण गर्न / पोखरी निर्माण व्यवस्थापन तथा जलपुनर्भरण कार्य गर्नका लागि राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न ४० स्थानमै कार्य सम्पन्न भएको।

ञ) रेन वाटर/रन अफ हावेस्टिङ्ग ड्याम

वर्षातको पानीको बहाव कम गरी माटो, गिट्टी, ग्रेगर, बालुवा बग्ने नदीन चुरे पहाडको भिरालो स्थानमा पानी बग्ने खोल्सीको तलतिर श्रद्धलावद्ध रूपमा बाँध बनाई पानीलाई रोक्ने तथा पानी बग्ने खोल्सीहरुमा छेकबाँधहरु बनाई चुरेको उपल्लो क्षेत्रहरुबाट खोला, खहरे तथा गल्छीहरुबाट बग्ने पानी र माटो Trap गरी Runoff लाई न्यूनीकरण गर्दै Sedimentation Load लाई कम गरी तल्लो क्षेत्रमा हुने कटान र

पुरिनेकार्य न्यूनीकरण गर्न राखिएको यस कार्यक्रमबाट स्थापना कार्यकालको चुरेको मूल नारा “चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई” कार्यान्वयन हुने अभिप्रायले विभिन्न १ स्थानमा रेन वाटर/रन अफ हार्वेस्टिंग ड्याम निर्माण गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा १ स्थानमा कार्य सम्पन्न भएको।

ट) सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत

चुरे भू-परिधि क्षेत्रमा रहेका पुराना सिंचाई कुलो तथा मुहानहरू मर्मत वा क्षमता वृद्धि वा नयाँ सिंचाई कुलोहरू निर्माण गरी सिंचित क्षेत्र विस्तार गरी भू-उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्न सहयोग पुर्याउनका लागि घैलार कुलो संरक्षण बबस्थापन भ.म.न.पा.-२३ (पूर्वी छेत्र), सिंचाई कुलो संरक्षण (शिवालय मन्दिर पश्चिम तर्फबाट इन्द्रपुरीसम्म) भ.म.न.पा.-५, चितवन, ठेकीहवा बाँध तथा सिंचाई कुलो निर्माण शुद्धोधन १ अन्हराठ कपिलवस्तु र सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत, वाणगंगा १, बुडचीमा सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत/सुधार गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा ४ वटै स्थानमा कार्य सम्पन्न भएको।

ठ) हरित पेटी निर्माण

ठूलो लगानीमा तटबन्ध निर्माण गरे पछि नदी उकास जग्गा मध्ये सार्वजनिक वा वन क्षेत्रको जग्गा अतिक्रमण हुने, निजी जग्गा भए पुनः खेतीपाती शुरु हुने तथा खुला चरिचरन हुने गर्दा कतिपय तटबन्ध भत्किने गरेका छन्। वर्षाको भेल थेंगन नसकी तटबन्ध तोडिएर गाउँबस्ती र खेतीमा बाढी पस्ने गरेको पाईएको छ। यस्ता जग्गाहरूमा नदी नालाहरूको प्राकृतिक बहाव, सीमा र मापदण्डलाई असर पर्ने गरी भूमिको प्रयोग गर्न नपाइने गरी हरियाली अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो। राष्ट्रिय भू-उपयोग नीति, २०६९ ले सडक, पोखरी र खोलाको दायाँ-बायाँ हरित पेटी निर्माणको लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति लिएको छ। सोही नीतिमा नदी नालाहरूको प्राकृतिक बहाव, सीमा र मापदण्डलाई असर पर्ने गरी भूमिको प्रयोग गर्न नपाइने व्यवस्था मिलाइने उल्लेख भएकोछ। गत आ.व.मा ४३.१६ हेक्टर क्षेत्रमा हरित पेटिका निर्माण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा स्वीकृत कार्यक्रममा तोकिएको स्थानको स्थानीय तहको समन्वयमा २४.३३ हेक्टर क्षेत्रमा मात्र हरित पेटिका निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ।

आ) नदी प्रणाली बाहेकका कार्यक्रम

क) कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन

चुरे क्षेत्र भई बग्ने नदी प्रणालीको नदी उकास जग्गाको क्षेत्र तथा खेर गईरहेको नीजि एवं सार्वजनिक जग्गामा एकिकृत रूपले वन तथा कृषि प्रजातिका विरुवा रोपण गर्न अभिप्रेरित गरी सिमान्तकृत तथा न्यून आयस्तर भएका किसानको लागि आय आर्जनमा अभिवृद्धि तथा जीवन स्तरमा सुधार गर्दै समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षणमा टेवा पुर्याउन यो कार्यक्रम राखिएको हो। आ.व. २०७८/७९ मा विभिन्न ३ स्थानमा १७.५ हेक्टरमा कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा ३ स्थानमा १५ हेक्टरमा मात्र कार्यक्रम सम्पन्न भएको।

ख) क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान

वनसंग जोडिएको वा नजोडिएको चुरे क्षेत्रको सार्वजनिक जग्गा अतिक्रमित हुने वा अव्यवस्थित उपयोगले क्षतिग्रस्त हुने गरेको छ। चुरे क्षेत्रमा बढ्दो वन विनास, खुल्ला चरिचरण, डढेलो इत्यादिका कारणले चुरे पहाडहरू क्षतिग्रस्त भएका छन्। चुरे क्षेत्रको माटो संरक्षण, हरियाली प्रवर्द्धन र पानीको स्रोत र संचितिमा प्रभाव पार्ने र स्थानीय रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने गरी क्षतिग्रस्त जग्गाहरूको पुनरुत्थान गर्ने उद्देश्यले राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय जङ्गी अड्डा भद्रकाली मार्फत सिराहा जिल्लाको मान्ठादेवी सामुदायिक वन, दाङ जिल्लाको जनकल्याण र नेवारिकोट सामुदायिक वन र नवलपरासी जिल्लाको सितापोखरी सामुदायिक वनमा रहेको ९५ हेक्टर क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा सबै स्थानमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको।

ग) नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पञ्च वर्षीय) योजना तर्जुमा

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना २०७४ ले चुरे भू-परिधिवाट बग्ने मेचीदेखि महाकालीसम्मका सबै नदीहरूलाई १६४ वटा नदी प्रणालीमा विभाजन गरेको छ। समितिमा विद्यमान स्रोत, साधन र मानवीय क्षमता समेतको सीमितताले गर्दा पहिलो ५ वर्षमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरी छनोट भएका ६४ वटा नदी प्रणालीहरू मध्ये आ.व. २०७७/७८ सम्म एकीकृत प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापनको अवधारणा अनुरूप ४७ वटा नदी प्रणालीहरूको पञ्च वर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। आ.व. २०७८/७९ मा थप १० वटा नदी प्रणालीहरूको पञ्च वर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा घुर्मी (सिराहा, उदयपुर), कमला-९ (बेलसोट) (सिराहा, धनुषा, सिन्धुली, उदयपुर), बाँके-हर्दि (महोत्तरी, सर्लाही), बागमती-१० (चौडा खोला) (मकवानपुर) र पसाहा (शक्ति, बंगेरी) (बारा, मकवानपुर) गरी जम्मा ५ वटा नदी प्रणालीहरूको मात्र पञ्च वर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार भई कूल ५२ नदी प्रणालीहरूका पञ्च वर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार भएका छन्।

यस वर्ष नारायणी-३ (देउसत, मराही) (नवलपरासी पूर्व), पश्चिम राप्ति-१ (प्युठान, अर्घाखाँची), पश्चिम राप्ति-८ (अर्जुन, मसोट) (दाङ), बबई -९, शारदा (सल्यान) र पश्चिम राप्ति-१० (बाँके) गरी जम्मा ५ वटा नदी प्रणालीहरूको पनि पञ्च वर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा उक्त नदी प्रणालीहरूका पञ्च वर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयारी हुन सकेन ।

घ) पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्द्धन

यस कार्यक्रममा जैविक विविधता, सांस्कृतिक महत्त्व, पर्यटकीय सम्भावना र स्थानीय स्तरमा महत्त्वपूर्ण स्थलको रूपमा देखिएका चुरे-तराई मधेश क्षेत्रमा रहेका स्थानहरूको प्राथमिकताका आधारमा निर्माण, जिर्णोद्धार तथा संरक्षण गर्ने गरिन्छ। गत आ.व.मा २३ स्थानमा पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम

रहेकोमा स्वीकृत कार्यक्रममा तोकिएको स्थानको स्थानीय तहको समन्वयमा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट २० स्थानमा कार्यक्रम सम्पन्न भयो।

ड) बाँसको कलमी विरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण

चुरे भावर तथा तराई क्षेत्रमा रहेका क्षतिग्रस्त तथा नदी उकास क्षेत्रहरूमा बाँसका कलमी विरुवाहरू रोपण गरी क्षतिग्रस्त जमिनको पुनर्स्थापना तथा नदी कटान नियन्त्रण र हरियाली कायम गर्न १४८ हजार बटा बाँसको कलमी विरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण कार्यक्रम राखिएकोमा बाँसका कलमी विरुवा एकै सिजनमा तयार गर्न सकिने अवस्था नरहेको र खरिदका लागि पर्याप्त संख्यामा गुणस्तरीय विरुवा उपलब्ध नाभएकोले १,३९,००० बटा कलमी विरुवा मात्र खरिद गरी वितरण कार्य सम्पन्न भयो।

च) वन विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण

चुरे क्षेत्रमा खाली रहेको वन क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्न, जनसमुदायको जग्गामा विरुवा रोपण गरी रुखले ढाकेको क्षेत्रको बिस्तार गर्न कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू मार्फत विरुवा उत्पादन वा खरिद गरी समुदायमा आधारित वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, सार्वजनिक तथा सरकारी जग्गामा वृक्षारोपण, चुरे दिवस, वातावरण दिवस, वन महोत्सव जस्ता कार्यक्रम तथा सर्वसाधारणहरूलाई नीजि जग्गामा वृक्षारोपणका लागि वितरण गर्न २ लाख ३५ हजार विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण कार्यक्रम राखिएकोमा लक्ष्य बमोजिमका विरुवा उत्पादन/खरिद कार्य सम्पन्न भई वितरण कार्य भईरहेको।

छ) हरित रोजगारी तथा आयआर्जन

चुरे क्षेत्रमा रहेका परम्परागत रूपमा खेतीपाती गरि जिविकोपार्जन गरी रहेका आदिवासी जनजातीको बाहुल्यता रहेका क्षेत्रहरूमा रहेका सुक्खा, भिरालो र खाली जमिनमा सामुदाय स्तरमा बेसार, अग्निसो, अदुवा खेति प्रवर्धन र बजारीकरण जस्ता हरित रोजगारी मूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी भू-क्षय नियन्त्रणको साथसाथै रोजगारी र उत्पादनमा वृद्धि गरी स्थानीय सिमान्तकृत वर्गको जीविकोपार्जनमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई भरतपुर अन्तर्गतका ३ वटा नदी प्रणालीहरूमा राखिएको यो कार्यक्रम २ वटा नदी प्रणालीहरूमा सम्पन्न भएको छ।

इ) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित विषयमा अनुसन्धान कार्यक्रमहरू

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ ले तोकेका विभिन्न उद्देश्यहरूलाई सम्बोधन गर्नको लागि तालुक मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोग समेतको समन्वयमा विभिन्न विषयमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी ९ वटा प्रतिवेदन तयारी गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा ७ वटा प्रतिवेदन तयार भएको।

तालिका ६: आ.व. २०७८/७९ का अध्ययन अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यक्रमहरू

क्र.सं.	अध्ययन अनुसन्धानको विषय/क्षेत्र	इकाई	परिमाण	
			लक्ष्य	सम्पन्न
१	भूमिगत जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धि अध्ययन (प्रदेश २)	पटक	१	१
२	चुरे क्षेत्रमा जियो संरक्षण अवधारणा अध्ययन	पटक	१	१
३	चुरे क्षेत्रमा पाइने ११ वटा वन पर्यावरण प्रणालीको सर्भेक्षण	पटक	१	१
४	चुरे क्षेत्रमा पर्यावरणीय पुनर्स्थापना सम्बन्धी अध्ययन (प्रदेश १ र २)	क्षेत्र	२	
५	चुरे क्षेत्रमा पाइने गैहकाष्ठ वनपैदावार सम्बन्धी अध्ययन	संख्या	१	१
६	तराई र चुरे क्षेत्रमा नदी कोरिडोरहरूमार्फत वन्यजन्तु प्रजातिहरूको बासस्थान कनेक्टिभिटीको अध्ययन	पटक	१	१
७	चुरे संरक्षण प्रविधिको प्रभावकारिता अध्ययन (लुम्बिनी प्रदेश)	पटक	१	१
८	चुरे क्षेत्रमा रहेका नदी उकास जग्गाको पहिचान तथा व्यवस्थापन विधिको अध्ययन (लुम्बिनी प्रदेश)	पटक	१	१
	जम्मा		९	७

ई) प्रचार प्रसार सम्बन्धी कार्यक्रम

वन, वन्यजन्तु, जैविक विविधता र वातावरणको संरक्षण सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्न, सफल कार्यक्रमहरूको प्रचार प्रसार गर्न, वन पैदावारमा आत्मनिर्भर बनाउन, उपभोक्ताहरूको जिविकोपार्जनमा थप सहयोग गर्न, संचार जगतको आधुनिकतासंग समन्वय गरी कार्यालयबाट भएका कार्यहरूको सूचना प्रसारणलाई छिटो छरितो बनाउन विभिन्न किसिमका प्रचार प्रसार सामग्री उत्पादन, वितरण तथा प्रसारण गर्ने गरिन्छ। प्रचार प्रसार सामग्री उत्पादन, वितरण तथा प्रसारण गर्दा स्थानीय परिवेश तथा भाषालाई प्राथमिकता दिने गरिएको छ।

क) वार्षिक क्यालेण्डर प्रकाशन तथा वितरण

राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका कार्यक्रमहरूको प्रचार प्रसार गरी चुरे क्षेत्रमा भएका गतिविधि, फोटो लगायत विवरण समावेश गरिएका ६२०० थान वार्षिक क्यालेण्डर प्रकाशन गरी चुरे क्षेत्रका सरोकारवालाहरू समक्ष वितरण गरिएको।

ख) प्रेस क्लिपिंग संकलन तथा प्रकाशन

राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको चुरे संरक्षण संबन्धी गुरुयोजनाले मार्गनिर्देशन गरे अनुसार चुरे संबन्धी विभिन्न गतिविधिहरू एकमुष्ठ संकलन तथा प्रकाशन गरी सो को अभिलेखलाई दस्तावेजको रूपमा राख्ने उद्देश्यले राखिएको यो कार्यक्रम अनुसार सेवा प्रदायक (प्रेस काउन्सिल नेपाल) संग संज्ञौता गरी चुरेका विभिन्न विषयक (वन, वातावरण, पानी मुहान संरक्षण) आदि संग संबन्धित दैनिक, अर्धसाप्ताहिक, साप्ताहिक, पाक्षिक तथा मासिक पत्रपत्रिकाहरूमा प्रकाशित सामग्रीहरू संकलन गरी रड्मेल मार्फत दैनिक रूपमा प्राप्त गरी दस्तावेजका रूपमा समितिमा सुरक्षित राख्नुका साथै प्राप्त जानकारी मूलक सूचनाहरू चुरे संरक्षणको लागि प्रयोग गरिएको।

ग) चुरे संरक्षण सम्बन्धी श्रव्य दृश्य सामग्री तयारी तथा प्रसारण

चुरे संरक्षण संबन्धी सफल अभ्यासका गतिविधिहरूलाई सरोकारवाला (स्थानीय वासिन्दा) समक्ष पुऱ्याई जनचेतना बृद्धि समेत गरी चुरे संरक्षणमा जनताको योगदान बृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ श्रव्य दृश्य सामग्री तयार गरी टेलिभिजनबाट प्रसारण गरिएको।

घ) चुरे संरक्षण सम्बन्धी जिगल प्रसारण (स्थानिय एफ.एम.बाट)

स्थानीय भाषामा तयार गरिएका चुरे संरक्षण संबन्धी विभिन्न सूचनाहरू सन्देशहरू विभिन्न स्थानीय एफ.एम.बाट ३०० पटक प्रसारण गरी स्थानीय वासिन्दा समक्ष पुऱ्याई चुरे संरक्षणमा जनताको योगदान बृद्धि गर्ने कार्य गरिएको।

ङ) चुरे संरक्षण सम्बन्धी टेलिभिजन बहस तथा प्रसारण

चुरे संरक्षणमा देखिएका सफल प्रयास र समस्याहरू सरोकारवालासंग प्रतिक्रिया लिई व्यक्तिहरू बीच आपसी छलफल गराई राष्ट्रिय टेलिभिजन मार्फत प्रसारण गराइएको।

च) चुरे संरक्षण सम्बन्धी ब्रोसर, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयारी तथा वितरण

चुरे क्षेत्रमा संचालित समितिका विभिन्न सफल अभ्यास चुरे क्षेत्रको विशेषता चुरे संरक्षणका स्थानीय प्रविधि जनसरोकारका विविध पक्ष तथा फोटोहरू संलग्न गरी प्रचार सामग्री तयारी गर्ने तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत स्थानीय तहसम्म चुरेका कार्यक्रम तथा संरक्षण उपायहरू प्रचार प्रसार गर्न

५००० थान चुरे संरक्षण सम्बन्धी ब्रोसर, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयार गरी सरोकारवालालाहरुमा वितरण भईरहेको।

घ) चुरे डायरी उत्पादन तथा वितरण

राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका कार्यक्रमहरुको प्रचार प्रसार गर्ने हेतुले चुरे क्षेत्रमा भएका गतिविधिहरु समावेश गरी ५०० थान चुरे डायरी प्रकाशन तथा चुरे क्षेत्रका सरोकारवालालाहरु समक्ष वितरण कार्य भएको।

ज) चुरे संरक्षण सम्बन्धित सन्देशमूलक सामग्री प्रकाशन (विभिन्न पत्रपत्रिकामा)

चुरे क्षेत्रभित्र रहेका सरोकारवालालाहरुलाई जनचेतना वृद्धि गर्न विभिन्न सन्देशमूलक सामग्रीहरु तयार गरी विभिन्न पत्रपत्रिकाहरु तथा अनलाइन मिडियामा ५० पटक प्रकाशन गरिएको।

झ) प्रचारप्रसार सामग्री उत्पादन तथा प्रकाशन, वितरण

चुरे क्षेत्रमा संचालित समितिका विभिन्न सफल अभ्यास चुरे क्षेत्रको विशेषता चुरे संरक्षणका स्थानीय प्रविधि जनसरोकारका विविध विषय तथा फोटाहरु संलग्न गरी पम्पलेट, पोस्टर, ब्रोशियर, वार्षिक प्रगति पुस्तिका/Activities Profile प्रकाशन, व्याग खरिद जस्ता प्रचार सामग्री तयारी गर्ने तथा स्थानीय तहसम्म चुरेका कार्यक्रम तथा संरक्षण उपायहरु प्रचार प्रसार गर्ने कार्यका लागि कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई जनकपुरबाट ३०० वटा सामग्री तयार तथा खरिद गरी वितरण भएको।

ञ) चुरे संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम

यस कार्यक्रम अन्तर्गत राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत चुरे क्षेत्रमा संचालित विभिन्न सफल अभ्यास चुरे क्षेत्रको विशेषता चुरे संरक्षणका लागि संचालन भएका कार्यक्रमहरुको वर्तमान अवस्था, भावी कार्ययोजना, रणनीति लगायतका विविध विषयहरुमा तयार गरिएका १७ वटा सन्देशमूलक लेख रचनाहरु विभिन्न प्रकारका अनलाईन तथा छापाहरुमा प्रकाशन तथा प्रसारण गर्ने कार्य सम्पन्न भयो।

यस प्रकारका लेख रचनाहरु तयारी तथा प्रकाशन गरी बाँकि रहेको रकम, चुरे संरक्षण सम्बन्धि अर्धवार्षिक बुलेटिन प्रकाशनबाट बचत भएको रकम र चुरे संरक्षण सम्बन्धि ब्रोसर, पर्चा, पम्पलेट, स्टिकर तयारी तथा वितरणकार्य सम्पन्न गरी बाँकि रहेको रकम समेतबाट १८०० थान चुरे संरक्षण अभ्यास पुस्तिका प्रकाशन गरियो।

ट) होर्डिङ बोर्ड निर्माण

चुरे क्षेत्रमा संचालित सफल अभ्यासहरु, चुरे क्षेत्रको विशेषता, चुरे संरक्षणका स्थानीय प्रविधि तथा जनसरोकारका विविध विषयहरु समावेश गरिएका ३ वटा सन्देशमूलक होर्डिङ बोर्ड निर्माण गरी

सबैले सहजरूपमा देख्न सक्ने स्थानमा राखी सरोकारवालाहरूलाई चुरे संरक्षण सम्बन्धी जानकारी गराइएको ।

उ) तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठक सम्बन्धी कार्यक्रम

कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायहरूले अर्थ मन्त्रालयबाट प्राप्त बजेट सीमा, मध्यमकालिन खर्च संरचना, क्षेत्रगत मार्गदर्शन र राष्ट्रिय योजना आयोगको मार्गदर्शन तथा "चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४" एवम् एकीकृत नदी प्रणाली व्यवस्थापन योजनाले प्रस्ताव गरेका र विभिन्न सरोकारवाला निकाय तथा क्षेत्रबाट अति आवश्यक रूपमा माग भएका नदीप्रणाली बाहेकका कार्यक्रमहरू समेत समावेश गरी नदी प्रणालीहरूको कार्यक्रम, नदी प्रणाली बाहेकका कार्यक्रम, सामाजिक परिचालन सम्बन्धी कार्यक्रम र कार्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च सम्बन्धी कार्यक्रम समेत समेटी वार्षिक कार्यक्रम तयारी गर्नका लागि योजना तर्जुमा गोष्ठी, कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायबाट सम्पन्न भए गरेका आर्थिक एवं भौतिक गतिविधिहरूका प्रगती विवरण, कार्य सम्पादनको क्रममा अभ्यास गरिएका असल सिकाइहरू एवं आइपरेको समस्या तथा समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरू समेतका विवरणहरूका सम्बन्धमा समय समयमा समीक्षा गरी पृष्ठपोषण प्राप्त गर्न र उक्त पृष्ठपोषणको आधारमा संस्थागत सुधारका उपायहरू पहिचान गर्न कार्यान्वयन इकाई तथा केन्द्रस्तरमा प्रगति समीक्षा गोष्ठी, योजना तर्जुमा तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई सहज गराउनका लागि समन्वय बैठक तथा गोष्ठी र चुरे क्षेत्र संरक्षण सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूलाई ज्ञान, सिप र जानकारी गराउन विभिन्न प्रकारका तालिम, गोष्ठी, अन्तरक्रिया, अभिमुखीकरण जस्ता कार्यक्रमहरू गर्ने गरिन्छ।

आ.व. २०७८/७९ मा यसप्रकारका तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठकहरू १४६ पटक सम्पन्न गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा कोभिड १९ को समस्या तथा स्थानीय तहको निर्वाचनले पारेको प्रभावको बावजुद १२३ पटक सम्पन्न गरियो।

तालिका ७ आ.व. २०७८/७९ मा सम्पन्न तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठकहरू

(रकम रु. लाखमा)

क्र. सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१	कर्मचारी शिप विकास तालिम (GPS/GIS/AutoCAD/Driving etc.)	२२५११	पटक	२	२.१२	०	०
२	कर्मचारीहरूका लागि (GPS र GIS, drawing design and estimate, Driving आदि)	२२५११	पटक	१	२.५५	१	२.५४

क्र. सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
३	कर्मचारीहरुका लागि टिमबिल्डिंग कार्यशाला	२२५११	पटक	१	१.७	०	०
४	कर्मचारी दक्षता बृद्धि तालिम (Driving, Computer, LMBIS)	२२५११	पटक	६	२.३८	६	१.७८
५	कर्मचारी दक्षता बृद्धि तालिम (Driving, Computer, LMBIS)	२२५११	पटक	६	२.३८	६	१.७८
६	नदि प्रणाली स्तरीय वार्षिक योजना तर्जुमा कार्यक्रम	२२५१२	नदी प्रणाली	७	१.६८	७	१.६६
७	चुरे सम्बन्धि नदि प्रणाली स्तरीय अभिमुखीकरण	२२५१२	पटक	१	२	०	०
८	कम खर्चिलो भू-संरक्षण प्रविधि तालिम (उपभोक्ता समूहलाई)	२२५१२	पटक	१	२	०	०
९	नदि प्रणाली स्तरीय समन्वय कार्यक्रम	२२५१२	नदी प्रणाली	८	३.२	८	०
१०	क्लस्टर स्तरीय समन्वय, प्रगती समिक्षा गोष्ठी	२२५१२	पटक	१	१.२	१	०.९९
११	चुरे संरक्षण सम्बन्धि अभिमुखीकरण तालिम	२२५१२	पटक	६५	१३.१२	६२	९.१५
१२	चुरे दिवस इकाई स्तरीय गोष्ठी	२२५१२	पटक	१	१	१	१
१३	अन्तर इकाई समन्वय भ्रमण (उपभोक्ता समुह)	२२५२२	जना	२०	४.१५	२०	४.१५
१४	बहुसरोकारवालाहरुसँग चुरे संरक्षण सम्बन्धि कार्यविधि तथा मापदण्ड बारे जानकारी एवं अन्तरक्रिया कार्यक्रम	२२५२२	पटक	१	२.०७	१	०.८४
१५	चुरे दिवस (इकाई स्तरीय)	२२५२९	पटक	३	२.७	३	२.७
१६	कर्मचारीहरुका लागि टिमबिल्डिंग कार्यशाला	२२५११	पटक	१	१.२५	०	०

क्र. सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१७	केन्द्रस्तरीय समन्वय बैठकहरू	२२५१२	पटक	१	२.४	१	०
१८	केन्द्र स्तरीय प्रगति समिक्षा गोष्ठी	२२५१२	पटक	४	४.८	४	०.५३९
१९	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी	२२५१२	पटक	१	४	१	२.६२७
२०	चुरे संरक्षणका मापदण्ड/कार्यविधि सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	२२५१२	पटक	१४	५.६	०	०
२१	चुरे दिवस (केन्द्र स्तर)	२२५२९	पटक	१	२.३	१	२.३
				१४६	६४.६	१२३	३३.७५६

ऊ) विविध कार्यक्रमहरू

क) चुरे दिवस

आठौं चुरे दिवस २०७९ को अवसरमा सिन्धुली जिल्लाको दुधौली नगरपालिका वडा नं. ३, कमलामाई नदीको किनार, झुगामा अवस्थित विशाल सामुदायिक वनको खाली क्षेत्रमा सम्माननीय राष्ट्रपति श्री विद्यादेवी भण्डारीज्यूबाट वर र पिपलको विरुवा वृक्षरोपण गरी शुभारम्भ भएको कार्यक्रममा चुरे क्षेत्रका विभिन्न स्थानमा २ लाख १० हजार विरुवा वृक्षरोपण गरियो। उक्त कार्यक्रममा बागमती प्रदेशका प्रदेश प्रमुख श्री यादव शर्माज्यू, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका माननीय मन्त्री श्री रामसहाय प्रसाद यादवज्यू, बागमती प्रदेशका माननीय मुख्यमन्त्री श्री राजेन्द्रप्रसाद पाण्डेज्यू, प्रतिनिधि सभाका माननीय सदस्य श्री गणेशकुमार पहाडीज्यू, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिव, नेपाली सेनाका वलाध्यक्षज्यू, दुधौली नगरपालिका र कमलामाई नगरपालिका नगर प्रमुखज्यूहरू, सिन्धुली जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी लगायत कार्यालय प्रमुखज्यूहरू, स्थानीय जनप्रतिनिधी र विशाल सामुदायिक वनका उपभोक्ता समूहका सदस्य गरी एकहजार भन्दा बढी जनसमुदायको उपस्थिति थियो।

त्यस्तै गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई सलकपुर अन्तर्गतमा प्रदेश नं. १ का माननीय वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्री श्री शेखरचन्द्र थापा, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई जनकपुर अन्तर्गतमा मधेश प्रदेशका माननीय उद्योग, पर्यटन तथा वन मन्त्री श्री शत्रुघन महतो, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई भरतपुर अन्तर्गतमा बागमती प्रदेशका माननीय श्रम तथा रोजगार मन्त्री श्री घनश्याम दाहाल, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई बुटवल अन्तर्गतमा लुम्बिनी प्रदेशका माननीय मुख्यमन्त्री श्री कुलप्रसाद के.सी. र कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई लम्की अन्तर्गतमा लुम्बिनी प्रदेश वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयका माननीय मन्त्री श्री सुरेन्द्र हमालले प्रमुख आतिथ्यता गरी वृक्षरोपण कार्यको शुभारम्भ गर्नु भएको थियो।

प्रत्येक वर्ष आषाढ २ गतेलाई चुरे दिवसको रूपमा मनाउने गरिन्छ। ५ वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई अन्तर्गत प्रचार प्रसार गोष्ठी, वृक्षारोपण, विरुवा वितरण लगायत अन्य प्रचार प्रसार कार्य गरी चुरे संरक्षणमा जनचेतना बढाउन राखिएको यो कार्यक्रम सबै इकाईहरूमा सम्पन्न भएको छ।

ख) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसङ्ग सम्बन्धित शोधपत्र को निम्ति सहयोग

चुरे-तराई-मधेश संरक्षणमा उपयोगी हुन सक्ने शोधपत्र तथा शैक्षिक अनुसन्धानका लागि विद्य विद्यालयको समन्वयमा विद्य विद्यालयमा अध्ययनरत १० जना विद्यार्थीहरूलाई अध्ययन अनुसन्धानका लागि सहयोग उपलब्ध गराउन राखिएको यो कार्यक्रमबाट ९ जना विद्यार्थीहरू लाभान्वित भएका छन्।

ग) वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन

समिति र अन्तर्गतका कार्यान्वयन निकायहरूले सम्पादन गरेका स्विकृत वार्षिक कार्यक्रमहरू तथा अन्य कार्यहरूलाई अभिलेखीकरण गर्न राखिएको यो क्रियाकलापबाट आ.व. २०७७/७८ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका ६०० थान प्रकाशन गरी वितरण गरिएको ।

घ) नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका तयारी तथा प्रकाशन

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि समितिलाई आवश्यक नयाँ तथा मौजुदा नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू निर्माण, संशोधन तथा परिमार्जन गर्ने क्रममा यस वर्ष सार्वजनिक निर्माण र परामर्श सेवा कार्यको कन्टिन्जेन्सी रकम खर्चलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि, २०७८, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०७८, प्रदेश समन्वय समितिको गठन तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७८, राष्ट्रपति चुरे-तराई, मधेश संरक्षण तथा विकासको रणनीतिक कार्ययोजना, आन्तरिक नियन्त्रण कार्यप्रणाली निर्देशिका, २०७८, राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको उच्च शिक्षा अध्ययन शुल्क उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९ तयारी गर्नुका साथै समितिले स्थापना कालदेखि हालसम्म तयार गरी कार्यान्वयनमा रहेका राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिसँग सम्बन्धित १६ वटा नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थाहरूको संगालो ५०० प्रति प्रकाशन गरिएको।

२.६ अनुगमन तथा पृष्ठपोषण

केन्द्रबाट प्रत्येक क्षेत्रमा बोर्डका अध्यक्ष तथा सदस्यहरूलाई जिम्मेवारी तोकिए अनुसार पटक पटक सम्बन्धित स्थानीय तह तथा जिल्लाहरू एवम् कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण दिने काम भएको। कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट समेत आ-आफ्नो क्षेत्रमा भए गरेको कार्यहरूको स्व-अनुगमन गरिएको।

२.७ कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायलाई टेवा तथा सहयोग

समिति अन्तर्गतका पाँचवटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू (सलकपुर मोरङ, जनकपुर धनुषा, भरतपुर चितवन, बुटवल रुपन्देही र लम्की कैलाली) तथा नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालयलाई टेवा पुग्ने गरी सहयोग र सहजीकरण गर्ने कार्य विगत आवहरूमा जस्तै यस आ.व.मा पनि जारी रहेको।

२.८ समितिको प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय कामको प्रगति

क संगठन संरचना तथा नियमावलीहरू

- ❖ समितिको हालको संगठन तथा दरबन्दी संरचना (केन्द्रस्तर) बमोजिम पदाधिकारीहरू सहित ६५ जनाको दरबन्दी रहेकोमा यो पुस्तिका तयार गर्दाको समयमा कार्यरत पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको विवरण अनुसूची ६ मा दिइएको छ।
- ❖ नेपाल सरकार (मप) बाट मिति २०७६/०४/०६ मा निर्णय भए बमोजिम समिति अन्तर्गतका ५ वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा उप-सचिवको नेतृत्वमा विभिन्न पदका १२ जना कर्मचारीको अस्थायी संगठन तथा दरबन्दी संरचना रहेको छ। हाल कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण पनि अनुसूची ६ मा समावेश गरिएको छ।

ख भौतिक सम्पत्ती

१. समितिको केन्द्रीय सचिवालय, खुमलटार, ललितपुरमा रहेको।
२. कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू क्रमशः मोरङको सलकपुर, धनुषाको जनकपुर, चितवनको भरतपुर, रुपन्देहीको बुटवल र कैलालीको लम्कीमा स्थापना भइ संचालनमा रहेका।
३. समिति र अन्तर्गतका निकायहरूमा निम्नानुसारका सवारी साधनहरू रहेका छन्।

कार्यान्वयन निकाय	गाडी		मोटरसाइकल		स्कूटर		जम्मा
	चालु अवस्थामा रहेको	चालु अवस्थामा नरहेको	चालु अवस्थामा रहेको	चालु अवस्थामा नरहेको	चालु अवस्थामा रहेको	चालु अवस्थामा नरहेको	
का.का.ई. सलकपुर	१		३		१		५
का.का.ई. जनकपुर	१		३				४
का.का.ई. भरतपुर	१		५		१		७
का.का.ई. बुटवल	१		४				५
का.का.ई. लम्की	१	१	४	१			७
समिति	९		८		४		२१
जम्मा	१४	१	२७	१	६	०	४९

२.९ बेरुजु फछ्यौट

यस आ.व.मा गत विगत देखिको बेरुजु रु ६,७७,६२,१२०/- मध्ये रु १,२९,४२,०४०/- बेरुजु सम्परिक्षण भइ १९.१० प्रतिशत प्रगति भएको। यसको विस्तृत विवरण अनसूची ५ मा दिइएको छ।

२.१० रोजगारी श्रृजना

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनबाट गत आ.व. २०७८/७९ मा श्रृजित रोजगारीको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका ८: २०७८/७९ मा श्रृजित रोजगारीको विवरण

सि.नं.	निकाय	रोजगारी श्रृजना (श्रमदिन)	सि.नं.	निकाय	रोजगारी श्रृजना (श्रमदिन)
१	सलकपुर	१५९,०९१	५	लम्की	१५८१२२
२	जनकपुर	११७१९२	६	नेपाली सेना	१८२८१
३	चितवन	८३१४६	७	केन्द्र	३९०४
४	बुटवल	१९९,९८२		जम्मा	७३९७१८

२.११ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू

क) प्राविधिक जनशक्तिको कमी

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि केन्द्रमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, कार्यान्वयन तहमा ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू र नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय रहेका छन्। चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरु योजना-२०७४ ले लक्षित गरे अनुसारको प्रतिफल प्राप्त गर्नका लागि गुरुयोजनाले तोके अनुसारको बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत हुनु वाञ्छनीय हुन्छ। यद्यपी हालका वर्षहरूमा गुरुयोजनाले माग गरे भन्दा निकै कम रकम तथा कार्यक्रम स्वीकृत हुने गरेको छ।

स्वीकृत कार्यक्रमहरूको सफल एवम् प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि यथेष्ट मात्रामा कर्मचारीहरू चाहिने हुन्छ। हालको स्वीकृत दरबन्दीमा प्राविधिक कर्मचारीको संख्या नै कम छ भने स्वीकृत दरबन्दी पनि पदपूर्ति हुन नसकेको अवस्था रहेको छ।

ख) भौतिक पूर्वाधारको कमी

चुरे-तराई मधेश क्षेत्रका ३७ जिल्ला अन्तर्गतका नदी प्रणाली र नदीप्रणाली बाहिरका क्षेत्रमा समेत हरेक वर्ष करिब रु २ अरबको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति र ५ वटा कार्यान्वयन इकाईहरू मध्ये समिति र ४ वटा इकाईहरूको आफ्नो भवन समेत नभएको। सिमित

संख्यामा रहेका कर्मचारीहरूलाई पनि आवास सुविधा उपलब्ध गराउन सक्ने अवस्था नरहेको। ठूलो तथा सार्वजनिक यातायात चल्ने स्थानबाट धेरै टाढाको क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका र दैनिक रूपमा अनुगमन गर्नु पर्ने प्रकृतिका कार्यक्रमहरू अनुगमनका लागि कर्मचारी परिचालन गर्न सवारी साधनको कमी रहेको।

ग) स्थानीय तहको नेतृत्वमा परिवर्तन हुनु

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट कार्यान्वयन हुने सबै कार्यक्रमहरू स्थानीय तहको समन्वयमा कार्यान्वयन भईरहेकोमा २०७९ वैशाखमा भएको स्थानीय तहको निर्वाचनबाट नेतृत्वमा आएका नयाँ पदाधिकारीहरूले कतिपय स्थानमा पहिलेका पदाधिकारीहरूको समन्वयमा निर्धारण भएका कार्यक्रमहरूको स्वामित्व लिन अस्वीकार गरेको।

घ) कोभिड १९

विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड १९ को कारण जारी भएको लामो समयको बन्दाबन्दी र बन्दाबन्दी पछिको पावन्दीका कारण कर्मचारी, उपभोक्ता तथा कामदार र सेवा प्रदायकहरूको गतिशिलतामा भएको सिमितताले जारी रहेका र शुरु हुनु पर्ने कार्यक्रमहरू प्रभावित भई समयमा कार्य सम्पन्न गर्न कठिनाई भएको। सतर्कता र सामाजिक दुरी कायम गरेर कार्यक्रमहरू सम्पन्न गर्ने प्रयत्न गरिए पनि कार्य प्रतिकूलताको प्रभावले शतप्रतिशत सफलता हासिल हुन नसकेको।

ङ) निर्माण सामग्रीको मूल्यवृद्धि

निर्माण सामग्रीको अत्यधिक मूल्यवृद्धिका कारण केही समय निर्माण होलिडेको अवस्था रहेकोले सबै कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन नसकेको।

सन्दर्भ सामाग्रीहरू

- चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरु योजना-२०७४
- वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका आ.व. २०७५/२०७६, २०७६/२०७७ र २०७७/२०७८ (रा.चु.त.म.सं.वि.स.)
- नेपाल राजपत्र भाग ५ (२०७९/०३/१६)
- चुरे-तराई मधेश संरक्षण: कार्यक्रमको उपलब्धि र भावी कार्यदिशा-२०७५, डा. पेमनारायण कंडेल (पूर्व सदस्य-सचिव, रा.चु.त.म.सं.वि.स.)
- राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रमको विद्यमान अवस्था : चुनौती र संभावनाहरू-२०७५ (रा.चु.त.म.सं.वि.स.)
- विद्यार्थीहरूको दृष्टिमा चुरे संरक्षण (निबन्ध संग्रह) (रा.चु.त.म.सं.वि.स.)
- चुरेको दीगो व्यवस्थापन कार्ययोजना र राष्ट्रिय कार्शाला गोष्ठी प्रतिवेदन २०७६/७७ (रा.चु.त.म.सं.वि.स.)
- आ.व. २०७८/७९ मा समितिका शाखा तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट प्राप्त तथ्यांकहरू

अनुसूची १

आ.व. २०७८/७९ को कार्यक्रम तथा प्रगतिको अवस्था

क) कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू

(रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१	अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण/व्यवस्थापन (स्पर, डाइक, बायोइन्जिनियरिंग समेत)	३११५४	किमी	३०.६९	६९२०.१७	२९.६३	५९७०.०२
२	गल्छी, पहिरो, खहरे रोकथाम	३११५४	बटा	१७४.००	२९०९.००	१७३.००	२७२८.१३
३	तालतलैया / सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन	३११५९	बटा	३९.००	७०४.६३	२८.००	३९५.४६
४	भूमिगत जल पुनर्भरण र सतहमुनिको पानी उपयोग	३११५९	बटा	४२.००	६३५.००	४०.००	५२७.०८
५	जल पुनर्भरण / संरक्षण पोखरी निर्माण	३११५९	बटा	३८.००	५७७.०९	३२.००	३९३.५१
६	पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन कार्यक्रम	३११५९	बटा	२३.००	४३०.००	२०.००	३१५.७२
७	बीस/असिसो/अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन	३११५७	हेक्टर	१४८.००	२९६.००	१३९.००	२५६.४०
८	तारबार सहित वृक्षारोपण	३११५७	हेक्टर	६८.००	१३३.५०	४०.००	७१.६७
९	नदी कटान तथा पहिरो नियन्त्रण	३११५४	क्षेत्रफल/ स्थान	७.००	८१.८३	७.००	६७.६०
१०	नदी उकाश जग्गामा घेरवार सहितको वृक्षारोपण	३११५७	हेक्टर	३३.००	६६.००	८.००	१७.१६
११	सिचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत.	३११५५	क्षेत्रफल/ स्थान	२.७०	६३.००	२.७०	५०.३८

क्र.सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१२	हरित पेटीका निर्माण	३११५४	हेक्टर	४३.१६	५८.००	२४.३३	३९.९१
१३	भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलफूल) खेती	३११५७	हेक्टर	२९.००	४८.२८	२८.००	४३.६३
१४	चुरे क्षेत्रका अति संवेदशील क्षेत्रमा तारबार सहित पुनरुत्पादन संरक्षण तथा व्यवस्थापन (HOT-SPOT) (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	३११५७	हेक्टर	३३.००	४१.८०	१४.००	१९.१३
१५	बीसको कलमी विरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण	३११५७	हजार	२१.५०	३९.७५	१५.००	२९.१४
१६	कृषिवन प्रणाली प्रवर्धन	३११५७	हेक्टर	१७.५०	३५.००	१५.००	२२.९९
१७	खोला तथा खहरे नियन्त्रण	३११५४	पटक	१.००	३०.००	१.००	३०.००
१८	खोला तटबन्धन दंगीशरण गापा दाङ	३११५९	क्षेत्रफल/ स्थान	२.००	३०.००	२.००	२८.८३
१९	रेन बाटर रन अफ हार्भेस्टिड ड्याम	३११५९	बटा	१.००	२५.००	१.००	२४.९४
२०	विभिन्न विषयमा अध्ययन अनुसन्धान	३११३५	पटक	३.००	२५.००	३.००	२४.५३
२१	काली लेक सुक्ष्म जलाधार संरक्षण हेटौडा उपमनपा १७ मकवानपुर	३११५९	संख्या	१.००	२५.००	०.००	०.००
२२	जमुनी नदी बेतवास वृक्षारोपण कोल्हवी नपा २ बारा	३११५९	संख्या	१.००	२५.००	०.००	०.००
२३	संरक्षण कार्यको व्यवस्थापन रेखदेख	३१५११	क्षेत्रफल/ स्थान	१२.००	२५.००	१०.००	६.४०
२४	वन विरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण	३११५७	हजार	२३५.००	२३.५०	२३५.००	२३.४७
२५	मोहन तथा सेमरवा खानेपानी आयोजना क्षेत्र तटबन्ध निर्माण	३११५४	पटक	१.००	२०.००	१.००	१८.९१
२६	सैनामैना न पा-२, हिलपार्कमा तारबार कार्यक्रम	३११५७	हेक्टर	१०.००	२०.००	१०.००	१८.९७
२७	सतगढी खोला रामपिथेक्स पार्क जलाशय निर्माण EIA, वुटबल १३	३११३५	पटक	१.००	१९.००	१.००	१८.९७

क्र.सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२८	तारब्यार सहित वृक्षारोपण तथा संरक्षण, गंगहवा, चाणगांगा ८, कपिलवस्तु	३११५७	पटक	१.००	१५.००	१.००	१३.७५
२९	पचरौता न.पा. अन्तर्गत कुडवा बलपुसवामा वन संरक्षण तथा तारजाली घेरा, बारा	३११५७	स्थान	१.००	१५.००	१.००	१४.३४
३०	दराज, टेबल, मेच, कुर्सि आदि	३११२३	संख्या	५०.००	१२.५०	५०.००	११.९०
३१	नर्सरीमा विरुवा उत्पादनको लागि नर्सरी नाइकेको ज्याला पारिश्रमिक	३११५७	महिना	४९.००	११.६०	४९.००	९.८१
३२	गिन सिटी वीरगंज, आदर्शनगर अन्तर्गत सडक छेउ वृक्षारोपण कार्य	३११५७	क्षेत्रफल/स्थान	१.००	१०.००	१.००	९.६९
३३	सामुदायिक वन भित्र टिमुर खेति प्रवर्द्धन शितगंगा-२ शितापुर	३११५७	हेक्टर	३.००	६.००	३.००	४.५८
३४	मेशिनरी औजार (फोटोकपी मेशिन, प्रिन्टर, ल्यापटप, कम्प्युटर, यु.पि.एस., सोलार प्यानल, सोलार ब्याट्री आदि)	३११२२	संख्या	५.००	५.००	५.००	४.९९
३५	एकीकृत कान्द्रा चुरे जलाधार क्षेत्र व्यवस्थापन योजना तयार	३११३५	बटा	१.००	५.००	०.००	०.००
३६	नर्सरीमा स्प्रिन्कल सिंचाई र स्थाई सेड निर्माण	३११५७	बटा	१.००	५.००	१.००	४.९३
३७	क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान, घोडाघोडी न.पा-९,	३११५७	हेक्टर	१.००	४.००	१.००	३.८५
३८	सडक पाखो संरक्षण	३११५७	हेक्टर	१.००	२.००	१.००	१.९१
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				१३३९७.६५		११२२२.६९
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू						
१	रा.प. द्वितीय	२११११	जना	५.००	३५.४३	५.००	३४.५३
२	रा.प. तृतीय	२११११	जना	१०.००	६२.२३	१०.००	५५.७९
३	रा.प.अनं. प्रथम	२११११	जना	३०.००	१५१.४७	२९.००	१११.२८

क्र.सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक सहाय		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
४	निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च	२११२१	जना	४५.००	४.९०	४२.००	२.९०
५	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता	२११३२	जना	४५.००	११.१६	४५.००	७.९५
६	बैठक भत्ता	२११३४	पटक	१४८.००	१.७८	१००.००	०.२१
७	अन्य भत्ता	२११३९	जना	१५.००	२.६९	७.२०	०.७६
८	कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	२१२१३	जना	४५.००	२.२०	४५.००	१.६३
९	जारको पिउने पानी	२२१११	जार	२५९५.०	३.३६	२५९५.००	३.२०
१०	घाराको महसुल	२२१११	पटक	३६.००	२.१८	३६.००	१.३५
११	विद्युत महशुल	२२१११	पटक	५२.००	१२.३०	५२.००	७.०८
१२	मिनिरल वाटर	२२१११	संख्या	२०००.०	०.५०	२०००.००	०.४०
१३	ईमेल/ इन्टरनेट/वेबसाइट महसुल	२२११२	पटक	३६.००	७.५०	३४.९०	३.६४
१४	टेलिफोन महसुल	२२११२	पटक	५२.००	६.०२	५२.००	५.४९
१५	डिजेल	२२२१२	लिटर	२२५०६	२५.२१	२२५०४.०	२३.९२
१६	मोटरसाइकल, कार, जीप, भ्यान आदि (कार्यालयको इन्धन)	२२२१२	लिटर	६९१०.४	८.४६	६९१०.२६	८.३२
१७	मोटरसाइकलका लागि पेट्रोल(कार्यालयको इन्धन)	२२२१२	बटा	२१६०.०	२.३४	२१६०.००	२.३४
१८	मोबिल(कार्यालयको इन्धन)	२२२१२	लिटर	२२७.८०	२.१८	२२७.८०	२.१८
१९	मोटर साइकल, कार, जिप, भ्यान(सवारी साधन मर्मत)	२२२१३	संख्या	२६.००	२४.०४	२५.३०	२३.१९
२०	तेस्रो पक्ष बीमा र नविकरण(बीमा सवारी साधन)	२२२१४	संख्या	२३.००	५.०५	२०.९२	२.४४
२१	कम्प्युटर/ल्यापटप/स्क्यानर/फोटोकपी आदि (मेशिनरी सामान) मर्मत खर्च	२२२२१	संख्या	६१.००	७.९६	५९.६६	६.१८

क्र.सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२२	कार्यालय सामग्री तथा मसलन्द	२२३११	संख्या	१९४.००	२४.२०	१९२.६३	२२.३४
२३	ग्यास, डिस्टिल वाटर, मोबिल, ब्यट्रि तथा जेनेरेटर आदि(इन्धन- अन्य प्रयोजन)	२२३१४	लीटर	१२२.००	४.५०	१२०.१३	३.३९
२४	पत्रपत्रिका छपाई , सूचना प्रकाशन आदि	२२३१५	पटक/ संख्या	३१.००	८.४१	३१.००	७.५८
२५	विशेषज्ञ सेवा र परामर्श खर्च(सेवा करार)	२२४११	जना	१६.००	४८.५०	११.६७	१७.९५
२६	विगतका कार्यक्रमहरूको अभिलेखीकरण/प्रभाव मूल्यांकन	२२४११	पटक	५.००	१७.००	२.००	७.९७
२७	करार कर्मचारीको चाडवाड खर्च	२२४१३	जना	१५.००	३.०९	१४.००	२.१२
२८	करार कर्मचारीको पोशाक खर्च	२२४१३	जना	१५.००	१.५०	१५.००	१.५०
२९	कार्यालय सहयोगी -व्यक्ति करार	२२४१३	जना	१०.००	२४.०७	१०.००	२४.०८
३०	व्यक्ति करार (रा.प.अन. प्रथम)	२२४१३	जना	१.००	५.००	१.००	४.२४
३१	सरसफाई, माली, इलेक्ट्रीसियन आदि	२२४१३	जना	१२.००	१.२०	१२.००	१.२०
३२	हल्का सवारी चालक -व्यक्ति करार	२२४१३	जना	५.००	१३.५७	५.००	१४.१४
३३	कर्मचारी शिप विकास तालिम (GPS/GIS/AutoCAD/Driving etc.)	२२५११	पटक	२.००	२.१२	०.००	०.००
३४	कर्मचारीहरूका लागि (GPS र GIS, drawing design and estimate, Driving आदि)	२२५११	पटक	१.००	२.५५	१.००	२.५४
३५	कर्मचारीहरूका लागि टिमबिल्डिंग कार्यशाला	२२५११	पटक	१.००	१.७०	१.००	१.७०
३६	कर्मचारी दक्षता बृद्धि तालीम (Driving, Computer, LMBIS)	२२५११	पटक	६.००	२.३८	६.००	१.७८

क्र.सं.	कार्यक्रम	वर्ष शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	वजेट	परिमाण	खर्च
३७	नदि प्रणाली स्तरीय वार्षिक योजना तर्जुमा कार्यक्रम	२२५१२	नदी प्रणाली	७.००	१.६८	७.००	१.६६
३८	चुरे सम्बन्धि नदि प्रणाली स्तरीय अभिमुखीकरण	२२५१२	पटक	१.००	२.००	०.००	०.००
३९	कम खर्चिलो भू-संरक्षण प्रविधि तालिम (उपभोक्ता समूहलाई)	२२५१२	पटक	१.००	२.००	०.००	०.००
४०	नदि प्रणाली स्तरीय समन्वय कार्यक्रम	२२५१२	नदी प्रणाली	८.००	३.२०	८.००	०.००
४१	क्लस्टर स्तरीय समन्वय, प्रगती समिक्षा गोष्ठी	२२५१२	पटक	१.००	१.२०	१.००	०.९९
४२	चुरे संरक्षण सम्बन्धि अभिमुखीकरण तालिम	२२५१२	पटक	६५.००	१३.१२	६१.९५	९.१५
४३	चुरे दिवस इकाई स्तरीय गोष्ठी	२२५१२	पटक	१.००	१.००	१.००	१.००
४४	अन्तर इकाई समन्वय भ्रमण (उपभोक्ता समूह)	२२५२२	जना	२०.००	४.१५	२०.००	४.१५
४५	चुरे संरक्षण सम्बन्धि क्रियाकलापहरुको फोटो फ्रेम तयारी तथा वितरण	२२५२२	बटा	२०.००	०.८३	०.००	०.००
४६	चुरे सम्बन्धि वक्तृत्वकला तथा पुरस्कार वितरण कार्यक्रम	२२५२२	बटा	१.००	१.६६	१.००	०.००
४७	नदि प्रणालीहरुको पुनर्संवेक्षण (Reassessment) तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग छलफल कार्यक्रम	२२५२२	नदी प्रणाली	८.००	१.९९	८.००	१.०८
४८	पम्पलेट/पोस्टर/ब्रोसर/वार्षिक प्रगति पुस्तिका/Activities Profile/प्रचारप्रसार सामग्री उत्पादन/प्रकाशन तथा वितरण	२२५२२	बटा	२०००.०	९.९६	१९९९.१३	९.३७
४९	बहुसरोकारवालाहरूसँग चुरे संरक्षण सम्बन्धि कार्यविधि तथा मापदण्ड बारे जानकारी एवं अन्तरक्रिया कार्यक्रम	२२५२२	पटक	१.००	२.०७	१.००	०.८४
५०	रेडियो मार्फत प्रचार प्रसार	२२५२२	पटक	४८.००	४.५८	४१.६६	३.२९

क्र.सं.	कार्यक्रम	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
५१	स्थानिय रेडियो पत्रपत्रिकाहरु माफत चुरे सम्बन्धि संदेश प्रकाशन/प्रसारण तथा प्रवाह	२२५२२	नभएको	४.००	०.८३	४.००	०.७५
५२	हरित रोजगारी तथा आयआर्जन (सामुदायमा, बेसार, अमिसो, अदुवा खेति प्रवर्धन र वजारीकरण)	२२५२२	नदी प्रणाली	३.००	९.२९	२.५०	३.९५
५३	होर्टिड बोर्ड निर्माण	२२५२२	बटा	४.००	४.९८	३.००	४.१५
५४	चुरे दिवस (इकाई स्तरीय)	२२५२९	पटक	३.००	२.७०	३.००	२.७०
५५	अनुगमन तथा मुल्यांकन	२२६११	पटक	२०७.००	३२.३०	२०४.४६	३१.८६
५६	सरुवा भ्रमण खर्च	२२६१२	जना	१६.००	५.१५	१५.५८	३.३८
५७	कार्यान्वयन इकाई कार्यालयको लागि विविध खर्च	२२७११	पटक	४१.००	१६.५०	४१.००	१६.०५
५८	कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरुमा पदाधिकारीहरुको मुकामको लागि घरभाडा	२८१४२	महिना	१३.००	४.८०	१२.५०	२.८६
५९	कार्यालय/गोदाम/आवास प्रयोजनको लागि घर भाडा	२८१४२	महिना	३३.००	४६.४०	३०.६३	४१.४१
६०	घर भाडा (पदाधिकारीको मुकाम-१ र कार्यालयको स्टोर -१ को लागि)	२८१४२	महिना	१२.००	४.८०	१२.००	२.७३
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				७१६.९५		५५८.६७
	कुल जम्मा खर्च				१४११४.६०		११७८१.३५
	प्रगति प्रतिशत	भौतिक	८९.४३९	भारित	९१.१८१७	वित्तीय	८७.९३५७५

ख) नेपाली सेना

(रकम रु. लाखमा)

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१	अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू नवलपरासी जिल्लाको वनदेवी सामुदायिक वनमा छैटौँ चरणको वृक्षारोपण र तारवार गर्ने (श्री नं. २ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण, हातिखोर ब्यारेक, नवलपरासी)	३११५७	हेक्टर	२५	३५.००	२५	३३.८४
२	दाङ जिल्लाको जनकल्याण र नेवारीकोट सामुदायिक वनमा तेस्रो चरणको वृक्षारोपण, तारवार र वौरिग निर्माण (श्री नं. २ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण, हातिखोर ब्यारेक, नवलपरासी)	३११५७	हेक्टर	५०.००	१००.००	५०	७७.१५६८४
३	चितवन जिल्लाको किङ्गफिसर-४ तालको जिर्णोद्धार, संरक्षण र पुनः निर्माण गर्ने (श्री कालीप्रसाद गण (ई), भैसे ब्यारेक, मकवानपुर)	३११५७	क्षेत्रफल / स्थान	१	११०.००	१	१०९.४२
४	सिरहा जिल्लाको माण्डादेवि सामुदायिक वनमा दोस्रो चरणको वृक्षारोपण तथा तारवार (श्री नं. १ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण, रानीवास ब्यारेक, सिन्धुली)	३११५७	हेक्टर	२०.००	११९.८५	२०	११७.००९४९
५	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:						३३७.४२
	कुल जम्मा खर्च				३६४.८५		३३७.४२
	प्रगति प्रतिशत	भौतिक	१००	भारित	१००	वित्तीय	९२.४८

ग) राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति

(रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
	अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू						
११.३.२.३	साईकल खरिद	३११२१	संख्या	२	१.००	२	०.९६६
११.३.७.१	कार्यालय संचालनसंग सम्बन्धी यन्त्र उपकरण तथा मेशीन औजार(सवारी साधन तथा मेशिनरी औजार)	३११२२	संख्या	५	५.००	५	४.९९३
११.६.१३.२	दराज, टेबल, मेच, कुर्सि आदि	३११२३	संख्या	१०	२.५०	१०	२.४६६
५२	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकाश शाखा						
११.४.२२.१९.७	सिमसारमा आधारित नमूना पर्यटन विकास कार्यक्रम	३११५९	बटा				
११.५.४०.७१	भूमिगत जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धि अध्ययन (प्रदेश २)	३११३५	पटक	१	१०.००	१	९.२२९
११.५.४०.७२	चुरे क्षेत्रमा जियो संरक्षण अवधारणा अध्ययन	३११३५	पटक	१	१०.००	१	९.७१३
११.६.१६.१८	चुरे क्षेत्रमा पाइने ११ बटा वन पर्यावरण प्रणालीको संरक्षण	३११३५	पटक	१	१०.००	१	९.९८८
११.६.१६.१९	चुरे क्षेत्रमा पर्यावरणीय पुनर्स्थापना सम्बन्धी अध्ययन (प्रदेश १ र २)	३११३५	पटक	२	१०.००		०.०००
११.६.१६.२१	चुरे क्षेत्रमा पाइने गैहकाठ वनपैदावार सम्बन्धी अध्ययन	३११३५	पटक	१	१०.००	१	९.९८३
५३	आयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन शाखा						
११.६.१६.१२	नदि प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा	३११३५	बटा	१०	४०.००	५	१९.९८९
५१	नीति, योजना तथा अनुगमन शाखा						
११.६.१६.३	चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ को समीक्षा तथा परिमार्जन	३११३५	पटक	१	७०.००	१	७०.०००
११.६.३.६	चौमासिक तथा वार्षिक प्रगती तयार गर्ने सफ्टवेयर निर्माण	३११३२	बटा	१	३.००	०	०.०००
५४	सार्वजनिक सञ्चार, सामाजिक परिचालन तथा प्रतिवेदन शाखा						

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
११.६.१६.५	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित सोपपत्रको निम्ति सहयोग क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा: आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू	३११३५	जना	१०	३.००	९	२.७००
					१७४.५०		१४०.०२७
१.१.१.२	रा.प. विण्ड	२११११	जना	१	८.९०	१	८.९०१
१.१.१.४	रा.प. द्वितीय	२११११	जना	६	४०.९९	६	२०.२८३
१.१.१.५	रा.प. तृतीय	२११११	जना	२१	१४०.८३	१२	५२.९१५
१.१.१.६	रा.प.अनं. प्रथम	२११११	जना	१२	६०.३२	११	३४.६४४
१.१.७.१	अध्यक्ष	२१११२	जना	१	८.९७	१	८.९७४
१.१.७.२	सदस्य	२१११२	जना	४	३५.१२	४	३५.११६
१.२.२.१	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता	२११३२	जना	४१	९.८४	४१	४.४३६
१.२.४.९	कर्मचारीको बैठक भत्ता	२११३४	पटक	१	२.२२	१	२.२१०
१.२.९.७	समितिका कर्मचारीहरूको लागि अन्य भत्ता	२११३९	नमएको	५	१.३१	५	०.२८०
१.३.१.१	निजामती कर्मचारीहरूको पोशाक खर्च	२११२१	जना	४१	४.१०	२१	२.१००
१.६.२.४	२०७६ साल श्रावण १ गतेभन्दा पछाडि भर्ना भएका कर्मचारीहरूको निवृत्तभरण तथा उपदान कोष खर्च	२१२१२	जना	१०	३.००	०	०.०००
१.६.४.१	कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	२१२१३	जना	४१	१.८०	३२	०.८८७
२.१.११.१	पदाधिकारीको सुविधाको सञ्चार खर्च	२११४२	जना	५	२.००	५	१.०४४
२.१.२.१	विद्युत महशुल	२२१११	पटक	९००००	८.६६	९००००	७.९३०
२.१.३.१	जारको पिउने पानी	२२१११	जार	४०००	२.००	२५५८	०.८९८
२.१.६.१	टेलिफोन महसुल	२२११२	पटक	५	२.३८	५	०.५१९

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	वजेट	परिमाण	खर्च
२.१.७.१	ईमेल/ इन्टरनेट/वेबसाइट महसूल	२२११२	पटक	१४	२.१०	१४	१.६८५
२.२.१.५	पदाधिकारी सुविधा इन्धन(कार्यालयको इन्धन)	२२२११	लीटर	१४०००	१५.००	१४०००	१५.०००
२.२.२.३	डिजेल	२२२१२	लीटर	१०८००	९.०३	१०८००	९.०३०
२.२.२.५	मोटरसाइकल, कार, जीप, भ्यान आदि (कार्यालयको इन्धन)	२२२१२	लीटर	३७८०	४.७८	३७८०	४.६०४
२.२.३.९	ग्यास, डिस्टिल वाटर, मोबिल, ब्यट्री तथा जेनरेटर आदि(इन्धन- अन्य प्रयोजन)	२२३१४	लीटर	१०००	१.५०	४२१	०.४०७
२.३.१.५	मोटर साईकल, कार, जिप, भ्यान(सवारी साधन मर्मत)	२२२१३	संख्या	२१	२९.९६	२१	२९.८९८
२.३.२.६	कम्प्युटर/ल्यापटप/स्वयानर/फोटोकपी आदि (मेथिनरी सामान) मर्मत खर्च	२२२२१	संख्या	१२	५.०४	१२	४.२८०
२.३.९.५	पाटीसन् तथा रंगरोगन तथा मर्मत(भवन)	२२२३१	संख्या				
२.४.१.२८	कार्यालय सामग्री तथा मसलन्द	२२३११	पटक	२०	१७.८०	२०	१७.८००
२.५.३.४	विशेषज्ञ सेवा र परामर्श खर्च(सेवा करार)	२२४११	जना	७	१५.०५	७	८.०००
२.५.३.९१	गुरु योजना/विभिन्न विषयका अध्ययन अनुसन्धानका लागि कार्य लेखगत शर्त (TOR) तयारी	२२४११	वटा	२	३.४५	२	१.०००
२.५.५.१	सफ्टवेयर संचालन परामर्श खर्च	२२४१२	जना	२	२.००	२	१.९८९
२.५.७.१	कम्प्युटर अपरेटर -व्यक्ति करार	२२४१३	जना	१	३.३९	१	३.६२४
२.५.७.१९	कम्प्युटर अधिकृत	२२४१३	जना	१	४.३२	१	४.५५९
२.५.७.२	हत्का सवारी चालक -व्यक्ति करार	२२४१३	जना	९	२३.३६	९	२५.३८७
२.५.७.२९	सरसफाई, माली, इलेक्ट्रीसियन आदि	२२४१३	जना	५	३.१५	५	३.०६२
२.५.७.३	कार्यालय सहयोगी -व्यक्ति करार	२२४१३	जना	७	१६.३७	७	१२.८३१
२.५.७.६	करार कर्मचारीको पोशाक खर्च	२२४१३	जना	१८	१.८०	१४	१.४००

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२.५.७.८	करार कर्मचारीको चाडबाड खर्च	२२४९३	जना	१८	३.९९	१८	३.९१७
२.६.३.३७	कर्मचारीहरुका लागि टिमविल्डिंग कार्यशाला	२२५९९	पटक	१	१.२५	०	०.०००
२.८.१.३३	कार्यक्रम अनुगमन तथा निरिक्षण	२२६९९	पटक	५०	२१.२०	५०	२१.२००
२.८.२.३	सरुवा धमण खर्च	२२६९२	जना	६	०.८५	३	०.२०५
२.९.२.४	तेश्रो पक्ष बीमा र नविकरण(बीमा सवारी साधन)	२२२९४	संख्या	२५	२.९५	२५	२.९५०
२.९.९.४	समितिको लागि त्रिविध खर्च	२२७९९	पटक	१२	४.५०	१२	४.५००
७.२.५.३	समितिका कर्मचारीहरुका लागि उच्च शिक्षा अध्ययन सहयोग	२७२९९	जना	२	५.००	२	४.३७४
५१	नीति, योजना तथा अनुगमन शाखा						
२.४.१२.११	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयारी तथा प्रकाशन	२२३९५	वटा	६००	४.५०	६००	४.५००
२.४.१३.६	नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका, प्रतिवेदन तयारी तथा प्रकाशन	२२३९५	पटक	३	९.०९	३	५.०७१
२.६.६.४४	केन्द्रस्तरीय समन्वय बैठकहरु	२२५९२	पटक	१	२.४०	१	०.०००
२.६.६.४७	केन्द्र स्तरीय प्रगति समिक्षा गोठी	२२५९२	पटक	४	४.८०	४	०.५३९
२.६.६.५८	वार्षिक योजना तर्जुमा गोठी	२२५९२	पटक	१	४.००	१	२.६२७
५३	आयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन शाखा						
२.६.६.१४९	चुरे संरक्षणका मापदण्ड/कार्यविधि सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	२२५९२	पटक	१४	५.६०	०	०.०००
२.७.७.२८७	चुरे एटलसको पुनरावलोकन तथा छपाई	२२५२२	पटक	१	८.३०	१	४.९६६
२.८.१.३४	वातावरणीय अध्ययनका लागि प्रस्तावित क्षेत्र / आयोजनाको अनुगमन	२२६९९	पटक	२५	८.५०	२५	५.५०५
५४	सार्वजनिक सञ्चार, सामाजिक परिचालन तथा प्रतिवेदन शाखा						
२.७.१.२	प्रेस विलिपिग संकलन तथा प्रकाशन	२२५२१	पटक	१२	१.००	१२	०.४८०

क.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२.७.२१.२४१	चुरे संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम	२२५२२	पटक	५	४.१५	५	४.१३३
२.७.२७.१२	चुरे विवस (केन्द्र स्तर)	२२५२९	पटक	१	२.३०	१	२.३००
२.७.५.१७३	चुरे संरक्षण सम्बन्धी बुलेटिन प्रकाशन (अर्धवार्षिक)	२२५२२	बटा	१०००	१.६६	१०००	१.१२०
२.७.५.४१	वार्षिक क्यालेण्डर प्रकाशन तथा वितरण	२२५२२	बटा	६२००	४.१२	६२००	४.०७०
२.७.५.८७	चुरे संरक्षण सम्बन्धी अव्य दृश्य सामग्री तयारी तथा प्रसारण	२२५२२	पटक	१	२.४९	१	२.४८६
२.७.५.८८	चुरे संरक्षण सम्बन्धी जिगल प्रसारण (स्थानिय एफ.एम.बाट)	२२५२२	पटक	३००	२.४९	३००	२.४८०
२.७.५.८९	चुरे संरक्षण सम्बन्धी टेलिभिजन बहस तथा प्रसारण	२२५२२	पटक	१	३.३२	१	३.२७७
२.७.५.९०	चुरे संरक्षण सम्बन्धी बोसर्, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयारी तथा वितरण	२२५२२	घान	५०००	३.३२	५०००	३.१८९
२.७.५.९१	चुरे डायरी उत्पादन तथा वितरण	२२५२२	घान	५००	४.१५	५००	३.७०६
२.७.५.९२	चुरे संरक्षण सम्बन्धित सन्देशमूलक समाग्री प्रकाशन (विभिन्न पत्रपत्रिकांमा)	२२५२२	पटक	५०	१.६६	५०	१.५७५
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				६०८.१३		४१४.८६३
	कुल जम्मा खर्च				७८२.६३		५५४.८९०
	प्रगति प्रतिशत	भौतिक	८८.०३	भारित	८६.०८	वित्तीय	७०.९०१

अनुसूची २

आ.व. २०७१/७२ देखि २०७८/७९ सम्मका मुख्य मुख्य उपलब्धीहरू

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम तथा आवधिक लक्ष्य	इकाइ	परिमाण	कैफियत
१	गल्छी पहिरो तथा खहरे रोकथाम	गोटा	१२६२	
२	नदी तथा खोला किनारा व्यवस्थापन	कि.मि.	३६८.२५	
३	तारबार सहित बाँस तथा अन्य प्रजाति खरिद तथा रोपण	हेक्टर	१८३८.९४	
४	अति संवेदनशील क्षेत्र (HOT SPOT) संरक्षण	हेक्टर	१८३८.४५	
५	क्षतिग्रस्त सार्वजनिक भूमि पुनरुत्थान	हेक्टर	३३६	
६	नदी उकास जग्गा संरक्षण तथा वृक्षारोपण	हेक्टर	६३९	
७	नदी किनारा हरित पेटी विकास	हेक्टर	१४६.५०	
८	नदी प्रणालीको खाली सार्वजनिक पर्ति जग्गामा वृक्षारोपण	हेक्टर	१९४५	
९	नर्सरी मर्मत । सुदृढीकरण तथा व्यवस्थापन	गोटा	२४१	
१०	गुणस्तरीय विरुवा तथा बीउ व्यवस्थापन	हजार	२९१०५	
११	बाँसको विरुवा उत्पादन तथा खरिद	हजार	७३९	
१२	बाँस/अमिसो/अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन	हेक्टर	१५७	
१३	भिरालो कृषि भूमिमा बहुवर्षीय बाली विस्तार	हेक्टर	१३५	
१४	फलफुलको विरुवा खरिद तथा वितरण	हजार	५१२	
१५	कृषि वन प्रवर्धन	हेक्टर	१०५.२०	
१६	भूमिगत जल पुर्नभरण, पोखरी निर्माण तथा संरक्षण	गोटा	५७९	
१७	तालतलैया तथा सिमसार व्यवस्थापन	गोटा	९३	
१८	रेन वाटर रन अफ हावैस्टिंग ड्याम	गोटा	१७१	
१९	पर्यापर्यटन प्रवर्धन र विकास	गोटा	७१	
२०	जल पुनर्भरण / संरक्षण पोखरी निर्माण	बटा	५०	
२१	साना सिँचाई तथा सहकारी सिँचाई	गोटा	१३६९	
२२	भू स्खलन उपचार कार्य	प्याकेज	१६१	
२३	स्पर,स्टड तथा चेकड्याम निर्माण	गोटा	८४६	
२४	जडिबुटी रोपण तथा विस्तार	हेक्टर	२८१	

क्र.सं.	मूख्य कार्यक्रम तथा आवधिक लक्ष्य	इकाइ	परिमाण	कैफियत
२५	पानी मुहान संरक्षण तथा कुवा उत्खनन्	गोटा	५४८	
२६	पहिरो रोकथाम नियन्त्रण (नमुना स्थल विकास)	स्थान	७	
२७	पशुपंक्षी विक्री केन्द्र	गोटा	३१	
२८	माहुरी घर तथा गोला बितरण	गोटा	१७६	
२९	७४४ स्थानिय तह अनुसार वन जलाधारहरुको नक्शांकन	प्याकेज	१	
३०	गाई, भैसी, बाखा, बैंगुर तथा कुखुराको गोठ, खोर तथा डुङ सुधार	गोटा	५५४१	
३१	गुरुयोजना तयार तथा प्रकाशन	पटक	१	
३२	चुरे क्षेत्रमा रहेको Invasive Alien प्रजातिको नक्शांकन	प्याकेज	१	
३३	चुरेको वन श्रोत माथिको स्थानीयको निर्भता अध्ययन	जिल्ला	२	
३४	माछा पोखरी निर्माण	हेक्टर	३४	
३५	चुरे क्षेत्रमा अवस्थित जोखिमयुक्त बस्तिहरुको पहिचान एवं नक्शांकन	पटक	१	
३६	वनस्पति उद्यान निर्माण	गोटा	१०	
३७	वनस्पति प्रजातिको प्रदर्शनी स्थल निर्माण तथा व्यवस्थापन	गोटा	२२	
३८	सहकार्यमा वायोग्यास निर्माण तथा अनुदान	घरघुरी	१९१७	

अनुसूची ३

समिति र कार्यान्वयन निकायहरूको आ.व. २०७८/७९ को निकाशा, खर्च र प्रगतिको अवस्था

(रकम रु. लाखमा)

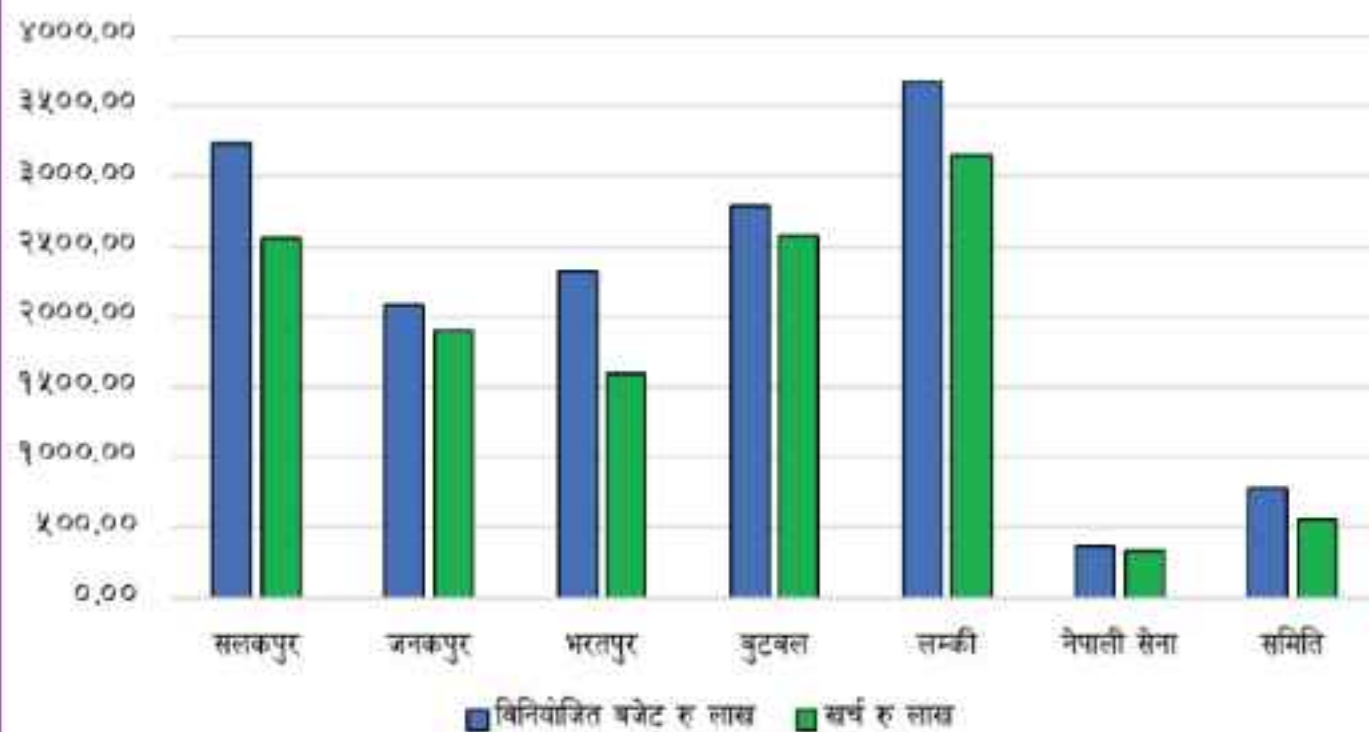
क्र.नं.	कार्यान्वयन निकाय	वार्षिक बजेट		खर्च रकम			खर्च प्रतिगत			प्रगति प्रतिगत		
		चासु	पूँजीगत	जम्मा बजेट	चासु	पूँजीगत	जम्मा खर्च	चासु	पूँजीगत	जम्मा	भारित	भौतिक
१	सलकपुर	११९.०४	३१२०.८८	३२३९.९२	९७.८१	२४६२.९५	२५६०.७६	८२.१७	७८.९२	७९.०४	८७.९८	८९.७४
२	जनकपुर	१४७.०१	१९३७.६०	२०८४.६१	९९.४०	१७९७.४९	१८९६.८९	६७.६२	९२.७७	९१.००	९७.९४	९३.२७
३	धरतपुर	१५७.४५	२१७०.१५	२३२७.६०	११५.९३	१४७४.७६	१५९०.६८	७३.६३	६७.९६	६८.३४	७५.६२	८०.३५
४	बुटवल	१४९.५८	२६३९.३८	२७८८.९६	१३२.४१	२४५१.६०	२५८४.०१	८८.५२	९२.८९	९२.६५	९८.५३	९५.५८
५	लामकी	१४३.८७	३५२९.६४	३६७३.५१	११३.०९	३०३५.८९	३१४८.९८	७८.६१	८६.०१	८५.७२	९५.८४	८८.२५
६	नेपाली सेना	०	३६४.८५	३६४.८५	०	३३७.४२	३३७.४२		९२.४८	९२.४८	१००.००	१००.००
७	समिति	६०८.१३	१७४.५०	७८२.६३	४१४.८६	१४०.०३	५५४.८९	६८.२२	८०.२४	७०.९०	८६.०८	८८.०३
	जम्मा	१३२५.०८	१३९३७.००	१५२६२.०८	९७३.५०	११७००.१४	१२६७३.६४	७३.४७	८३.९५	८३.०४	९१.४६	९०.७५

अनुसूची ४
आ.व. २०७१/७२ देखि २०७८/७९ सम्मको वित्तीय प्रगति

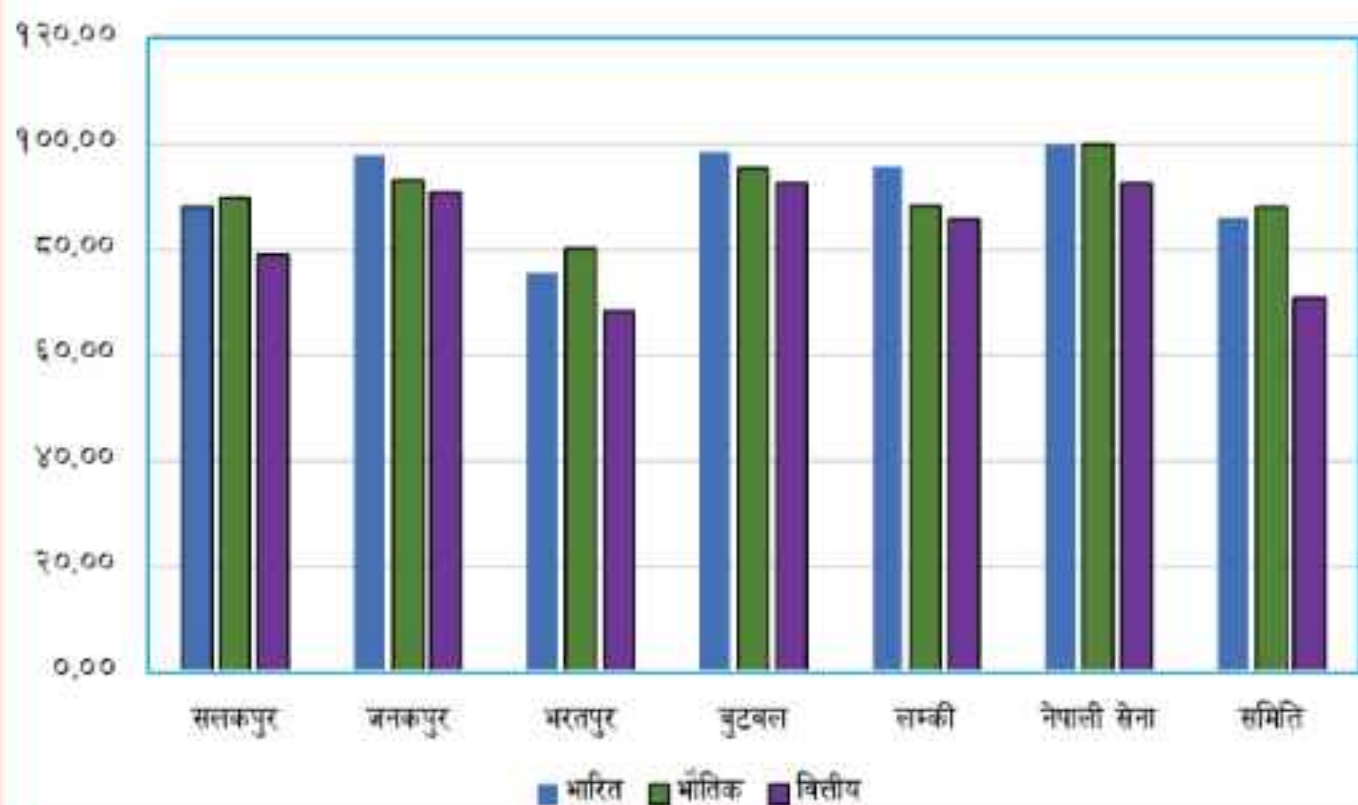
(रकम रु. हजारमा)

आ.व.	शुरुमा स्वीकृत बजेट (रु.) करोडमा		संगोषित बजेट (रु.) करोडमा		कुल खर्च (रु.) करोडमा			वार्षिक प्रगति प्रतिगत		समग्र प्रगति प्रतिगत			
	नेपाल सरकार	वैदेशिक	जम्मा	नेपाल सरकार	वैदेशिक	जम्मा	नेपाल सरकार	वैदेशिक	जम्मा	खर्च	भौतिक	खर्च	भौतिक
२०७१/०७२	९९.३८	-	९९.३८	१२४.६४	-	१२४.६४	११६.००	-	११६.००	९३.०६	९३.०६	०.४६	०.४६
२०७२/०७३	१९६.८२	-	१९६.८२	१९६.४३	-	१९६.४३	१७७.६३	-	१७७.६३	९०.४३	९०.४३	०.७१	०.७१
२०७३/०७४	१८८.३९	-	१८८.३९	१८४.७३	-	१८४.७३	१७२.३३	-	१७२.३३	९३.२९	८९.०४	०.६६	०.६९
२०७४/०७५	१९१.०३	-	१९१.०३	१८२.४८	-	१८२.४८	१६१.०१	-	१६१.०१	८८.२३	९२.९६	०.६८	०.६४
२०७५/०७६	१६१.४२	८.४५	१६९.९७	१५८.१०	८.४५	१६६.६५	१४६.५०	६.१९	१५२.६९	९१.६३	९५.०७	०.६३	०.६१
२०७६/०७७	११३.१४	६०.५५	१७३.६९	१६७.१९	-	१६७.१९	१४१.४९	-	१४१.४९	८४.६३	९१.११	०.६१	०.५७
२०७७/७८	१०२.४९	५३.१४	१५५.६३	१७९.७५	३.०३	१८२.७८	१६०.७२	०.००	१६०.७२	८७.९३	९३.०१	०.६८	०.६४
२०७८/७९	१५३.३३००	-	१५३.३३००	१५२.६२०८	-	१५२.६२०८	१२६.७३६४	-	१२६.७३६४	८३.०४	९०.७५	०.५५	०.५०८
हालसम्मको	१२०५.८९०	१२२.२३८	१३२८.१२८	१३४५.९३४	११.५७८	१३५७.५१२	१२०२.४१२	६.१९३	१२०८.६०५	८९.०३	९१.९३	४.९९४	४.८४०

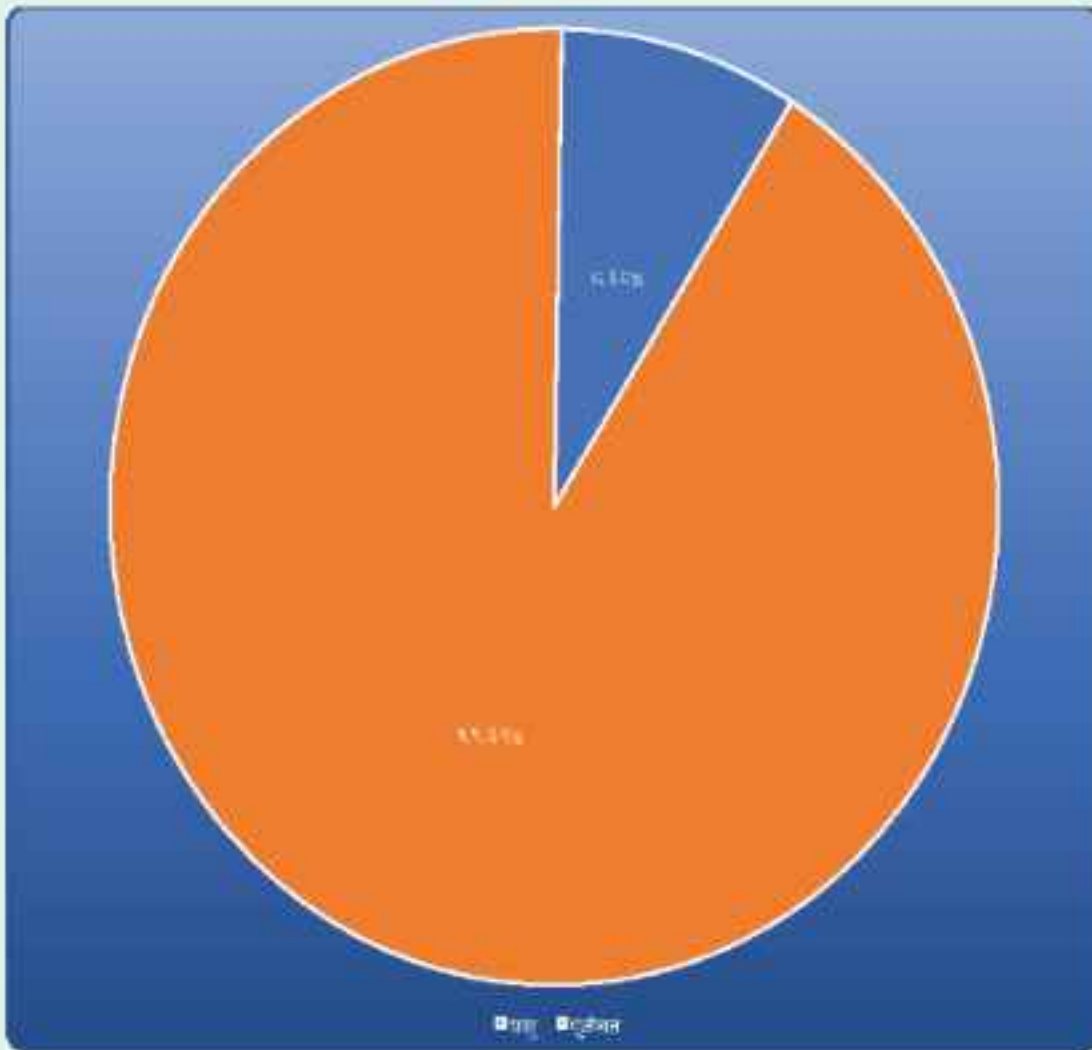
कार्यान्वयन निकायको विनियोजन तथा खर्चको अवस्था

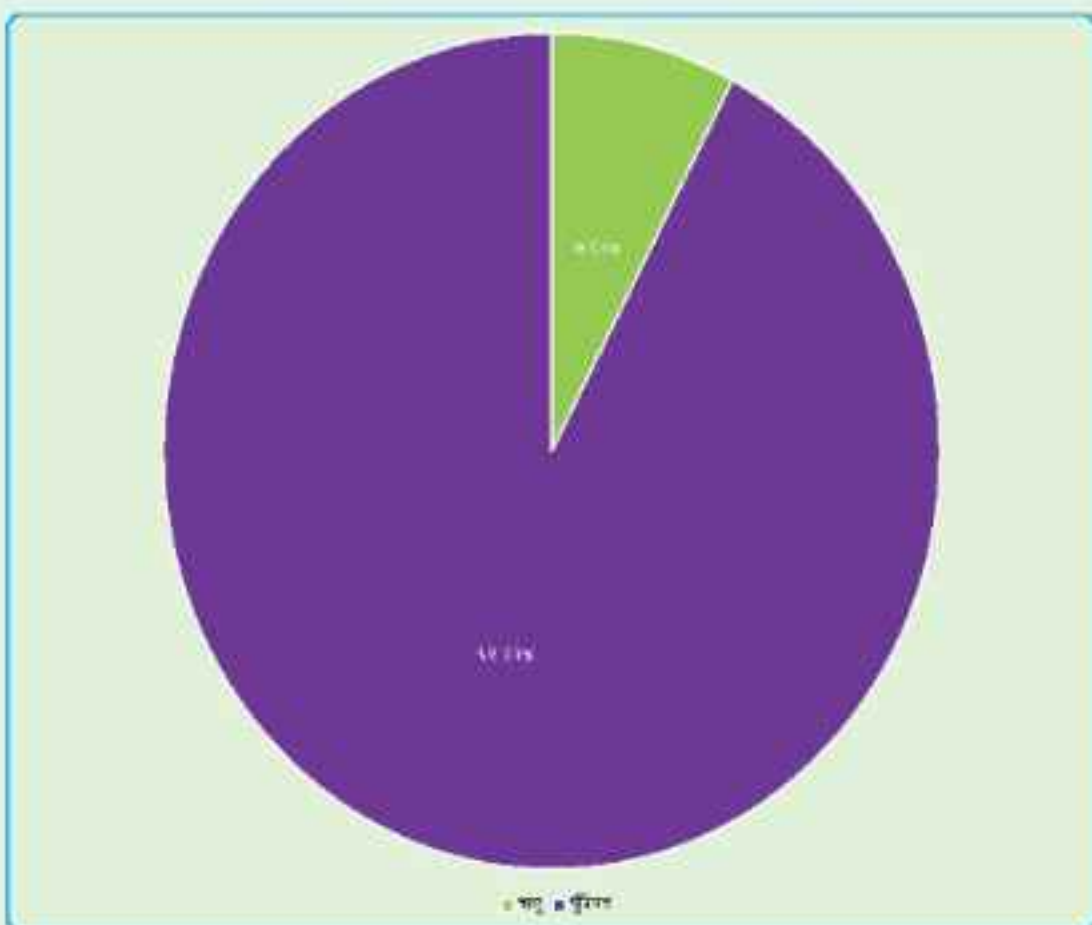
कार्यान्वयन निकायको प्रगतिको अवस्था

आ.व. २०७८/७९ को विनियोजित बजेटको अवस्था

आ.व. २०७८/७९ को खर्चको अवस्था

बनुसूची ५
बेरुजुको विवरण

क्र. सं.	वर्ग/विवरण	आ.र. २०७८/०७९ मा सिमेन्टको बेरुजु				आ.र. २०७८/०७९ मा फाटे				आ.र. २०७८/०७९ मा डी.ए. घट रेकर्डको बेरुजु				आ.र. २०७९/८० को लागि बेरुजु सिमेन्टको				टिप्पणी	
		असुर	निर्देश	रेटको	धन्ना	असुर	निर्देश	रेटको	धन्ना	असुर	निर्देश	रेटको	धन्ना	असुर	निर्देश	रेटको	धन्ना		
१	गर्भस्थि सुने लाई बसो सल्लाह सिमा सिमेन्ट कोन्क्रिट सिमाना	३३२२७.७७	११२४२.३४	६४२६.००	४,८९,०१.९२	३२.९९	६४९३.३४	६४९६.००	१२९४२.०४	२१.९७	६४४.३८	६०२३.६८	२१४०.००	१०९९९.०६	३३८८०.४६	१९७७२.६८	२९६०.००	३,६४,८६.९४	आ.र. २०७८/०७९ मा सिमेन्टको फरको बेरुजु मटे रु. १४४६९.०००।- कार्बनिक सिमा कमिपिरो सिमा अन्तिम बेरुजु लाग्न नहुने जति सिमा २०७९/०८/२९ लेखिएकाहरूको ।
२	कार्यक्रम इन्साई.नलकारु	२८१.००	११२.००	४०.००	४६३.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	२८१.००	११२.००	४०.००	४६३.००	
३	कार्यक्रम इन्साई.नलकारु	१२०.००	१४२७.००	०.००	१४,८४०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१४,८६०	१४२७.००	०.००	१४,८४०.००	
४	कार्यक्रम इन्साई.नलकारु	२०.००	६९४.००	०.००	६,९४०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	२०.००	६९४.००	०.००	६,९४०.००	
५	कार्यक्रम इन्साई.नलकारु	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
६	कार्यक्रम इन्साई.नलकारु	४९८८.००	२००४.००	०.००	६,९९२.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	४,९८८.००	२,००४.००	०.००	६,९९२.००	
कुल धन्ना		३३८८३.७७	२३२९२.३४	६४६६.००	६,७७,६२.९२	३२.९९	६,४९३.३४	६,४९६.००	१,२९,४२.०४	२१.९७	६४४.३८	६,०२३.६८	२,१४०.००	१,०९,९९.०६	३,६८,८०.४६	२,९६,७२.६८	३,०९,६०.००	६,४४,८६.९४	

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरु

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	शाख/इकाई
	पदाधिकारीहरु				
१	डा. किरण पौडेल	अध्यक्ष	९८५११२०५१६	kiran.poudyal@gmail.com	भरतपुर, चितवन
२	श्री कमला ओली शिवाकोटी	सदस्य	९८४१५५५७०१	olikamala@gmail.com	सलकपुर, मोरङ
३	श्री शशी कुमार शर्मा	सदस्य	९८४१६७४३०७	shashikumarsharma08@gmail.com	जनकपुर, धनुषा
४	डा. सुष्मिता ढकाल	सदस्य	९८४१५४५७९९	dhakal_sus@yahoo.com	बुटवल, रुपन्देही
५	श्री भेषराज आचार्य	सदस्य	९८५१११२६९१	bheshrajacharya19@gmail.com	लम्की, कैलाली
६	डा. सिन्धु प्रसाद दुहाना	सदस्य सचिव	९८५१२११२१०	sindhuhangana@gmail.com	रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
	निजामति कर्मचारीहरु				
१	श्री शरद बाबु पगेनी	उपसचिव	९८४१४८४९८७	sbpaesni@gmail.com	नीति तथा योजना
२	श्री सृजना श्रेष्ठ	उपसचिव	९८५८४८५५६१	srijanastha2041@gmail.com	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
३	श्री शंकर कुमार गिरी	स.व.अ.	९८४१३७७७६४	skgir12001@yahoo.com	नीति तथा योजना
४	श्री नीर विक्रम कार्की	ले.अ.	९८५७६३९५५५	neerkaiki2021@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
५	श्री कर्णबहादुर पाण्डे	स.व.अ.	९८५७०६७६४४	karnapandeygulmi@gmail.com	नीति तथा योजना
६	श्री शुष्मा गिरी खड्का	स.भू.सं.अ.	९८४३०४२९३८	gsushmak@gmail.com	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
७	श्री प्रेमनाथ पौडेल	भूगर्भशास्त्री	९८४१७३७४६५	sriprem.goo@gmail.com	आयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन
८	श्री रमेश अधिकारी	शा.अ.	९८५४०२९९२९	rameshnas22@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
९	श्री विनायक मानन्धर	रेन्जर	९८४१०५५५६५	manandhar13b@gmail.com	नीति तथा योजना
१०	श्री रामनाथ चौधरी	रेन्जर	९८४५०४१९३६	rnchoudhary1977@gmail.com	अध्ययन विदा
११	श्री मनिष आचार्य	भू.सं.स.	९८४९२८८११५	manishacharya115@gmail.com	आयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन

क्र.सं.	नाम, धर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	शाख/इकाई
१२	श्री सूर्य प्रकाश आचार्य	ले.पा.	९८४७१३४८०२	surajacharya801@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१३	श्री दुर्गा रेग्मी	ना.सु.	९८४२७९६६६६	dlurgaregmi2043@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१४	श्री रेनुका कुमारी	ना.सु.	९८६०६१९९९४		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१५	श्री दामोदर विष्ट	ना.सु.	९८५१०७२६१३	blstakajidamodar60@yahoo.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१६	श्री उद्धव सशेल	ना.सु.	९८५१२३५७०५	uddabsanje13@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
	करार सेवाका कर्मचारीहरू				
१	श्री स्वितिज श्रेष्ठ	क.अ.	९८५१६२८७७	xiti155@hotmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
२	श्री भूपेन्द्र कु. हुजदार	क.अ.	९८४१४६१४४५	bhupenhuuzdar@yahoo.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
३	श्री अशोक कुमार झा	का.स.	९८४४११४४१४	asokiha1@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
४	श्री मनोज कुमार लामा	ह.स.चा.	९८६०३४२७३७		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
५	श्री सुजन राउत	ह.स.चा.	९८५५०४१९१२		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
६	श्री सुरेश गुरागाई	ह.स.चा.	९८४१४०९८८३		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
७	श्री अभिलाष बुढालोकी	ह.स.चा.	९८१३८५५३३७		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
८	श्री राजेश सापकोटा	ह.स.चा.	९८४१७९४३०८		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
९	श्री समृत महर्जन	ह.स.चा.	९८०८९७८९०९		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१०	श्री रुपेन्द्र राजधला	ह.स.चा.	९८४१७७४८८३		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
११	श्री यमवहादुर तामाङ्ग	ह.स.चा.	९८६६२९८०२३		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१२	श्री रेशम ब. नेपाल	का.स.	९८४१४०८६६०		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१३	श्री नीना घिसिङ्ग	का.स.	९८४३१३७०३०		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१४	श्री लिला नेपाल	का.स.	९८६२२३९१५९		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१५	श्री रमा अधिकारी	का.स.	९८४९५५५१३३		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	शाख/इकाई
१६	श्री अप्सरा काफ्ले	का.स.	९८६०००९३२९		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१७	श्री लक्ष्मी माया तामाङ	का.स.	९८०८९५९४६५		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरू

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल
सलकपुर, मोरङ				
१	श्री राज कुमार गुप्ता	उप-सचिव	९८५२०७७९३६	rajgupta2003@gmail.com
२	श्री खड्ग बहादुर तामाङ	स.भू.सं.अ.	९८५२०५९०५३	kbhamang2@gmail.com
३	श्री निरज दाहाल	रेजर	९८५२०४९८२४	nrijdl@gmail.com
४	श्री माधव भट्टराई	नायब सुब्बा	९८६२०३५००५	susil.bhatara1617@gmail.com
५	श्री ब्रह्मनिधि नेपाली	लेखापाल	९८६२९८७३९२	nepalibredanidhi45@gmail.com
६	श्री राजधन राइ	भू-संरक्षण सहायक	९८५२०५२७९६	kulungraj@gmail.com
७	श्री अनिलकुमार चौधरी	सब-इन्जिनियर	९८६८३०८४९०	anilc977@gmail.com
८	श्री घमैन्द्र महतो	सब-इन्जिनियर	९८६९०८९९७	smart.dharmendra37@gmail.com
९	श्री शिवनारायण खवास	ह.स.चा.	९८४९९९२९०३	
१०	श्री छतकुमार खवास	कार्यालय सहयोगी	९८००९९०२२३	
११	श्री गणेश थापा मगर	कार्यालय सहयोगी	९८२३९९५८९५	
जनकपुर, धनुषा				
१	श्री शिवकुमार पोखरेल	उप-सचिव	९८५९९४८९६५	pokharel18@gmail.com
२	श्री काशीराम यादव	स.भू.सं.अ.	९८४९९०४०८४	vkashimuskan@gmail.com
३	श्री देव पुजन यादव	स.भू.सं.अ.	९८९७८४४०९४	dev4forestry@gmail.com

क्र.सं.	नाम, वर	पद	मोबाइल नं	ईमेल
४	श्री यम्भिर राजवंशी	लेखापाल	९८४२४१०४४६	Rajbanshi2016@gmail.com
५	श्री कृष्ण शाह	प्रविधिक सहायक	९८४४०३८४०८	shahk38338d@gmail.com
६	श्री राम ईधर साह	सब-इन्जिनियर	९८४४२०९४९५	rameshwar.sah111@gmail.com
७	श्री अशिष कुमार यादव	सब-इन्जिनियर	९८६४०७४०६०	ashishkry75@gmail.com
९	श्री सिकेन्द्र यादव	का.स.	९८१२००९९१४	
१०	श्री शिव कुमार यादव	का.स.	९८०७८८९४०	
भरतपुर, चितवन				
१	श्री श्यामबाबु लोप्चन	उप-सचिव	९८४४०१६९७९	sblpocba@gmail.com
२	श्री नविन श्रेष्ठ	स.भू.सं.अ.	९८४७०८३१४५	nabinsrestha237@gmail.com
३	श्री कृष्णबहादुर रोकाया	लेखापाल	९८४६०४९०४५	
४	श्री जीवन अधिकारी	रेकर्	९८४६४७१९१२	jivanadh3@gmail.com
५	श्री हिमाली दाहाल	नायव सुब्बा	९८४२८२१६३६	hdtrital@gmail.com
६	श्री निधल रेग्मी	भू. संरक्षण सहायक	९८४९२७३३१६	regminischa177@gmail.com
७	श्री अनिल कुमार सिन्हा	सब इन्जिनियर	९८४४०२४४३९	anilsinha539@gmail.com
८	श्री भिम बहादुर थापा	ह.स.चा	९८४४३९६२२३	bhimthapa7899@gmail.com
९	श्री कल्पना ओली कंडेल	का.स.	९८४६२४४६६९	
१०	श्री दिपेश परियार	का.स.	९८६७०८६०७९	
बुटवल, रुपन्देही				
१	श्री राजन रेग्मी	उप-सचिव	९८४१३४४३४१	rajan.regmi67@yahoo.com
२	श्री दीपक चर्मकार	ज.व्य.अ.	९८४४०१०४३६	deepak.charmakar@gmail.com
३	श्री निर्मल थापा	स.भू.सं.अ.	९८४१८४२७३९	

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल
४	श्री प्रकाश बस्नेत	सब-इन्जिनियर	९८५६०५९५९१	pbgorkhaly@gmail.com
५	श्री कोपिला काफ्ले	रेन्जर	९८४७२५४८३३१	kopilakafle1414@gmail.com
६	श्री नविन पौडेल	नायब सुब्बा	९८५७०८९०८८	paudelnavin150@gmail.com
७	श्री दिपक नेपाली	लेखापाल	९८५७०३७१०४	nepalidip.ak37@gmail.com
८	श्री अंकित केडेल	कृषि (प्रा.स.)	९८६७५१०१०८	kit_an2006v2@yahoo.com
९	श्री सन्तोष खनाल	कार्यालय सहयोगी	९८४७५७१२११	
१०	श्री सुभद्रा केडेल	कार्यालय सहयोगी	९८४७१८८०३५	
११	श्री जीवन गुरुङ	ह.स.चा.	९८६२४३८१३१	
लम्की, कैलाली ०९१-५४०४९९				
१	श्री भरत प्रसाद भट्ट	उप-सचिव	९८५८४९०४९९	bharatiof@gmail.com
२	श्री प्रभात पाल	ज.व्य.अ.	९८५२०५८५८६	ecoprabhat@gmail.com
३	श्री विमल राउत	स.भू.सं.अ.	९८५४०३२२०७	rautb.tdmak1@gmail.com
४	श्री चक्र बहादुर थापा	नायब सुब्बा	९८५८०५००१८	chakrabhapaz2019@gmail.com
५	श्री वसन्त के.सी.	लेखापाल	९८५८४७८४९९	Basantkc2012@gmail.com
६	श्री महेश मिश्र	भू-संरक्षण सहायक	९८६८५५६४७२	forester.mahesh@gmail.com
७	श्री लक्ष्मण प्रसाद ढकाल	सब इन्जिनियर	९८४१३५६४५९	Laxmandhakal2025@gmail.com
८	श्री प्रेम बोहरा	सब इन्जिनियर	९८४८७०७५५७	Prasantbohara83@gmail.com
९	श्री मल्लिका सिटौला	कृषि सहायक	९८४८४३०६१५	situlamallika@gmail.com
१०	श्री राजेन्द्र बोहरा	का.स.	९८४२२६१०७७	rajendrabohara156@gmail.com
११	श्री शंकर दत्त जोशी	का.स.	९८४८८३८७३४	-
१२	श्री चन्द्रकान्त पनेरु	ह.स.चा.	९८४८६६६४१४	-

आ.व. २०७८/७९ मा सम्पन्न क्रियाकलापका भलकहरु

समितिबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यू समक्ष चुरे संरक्षण सम्बन्धी प्रस्तुतीकरण

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना २०७४ परिमार्जन सम्बन्धी अन्तरक्रिया गोष्ठी, जनकपुर

"चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई"

चुरे क्षेत्रमा जियो संरक्षण अवधारणा अध्ययन सम्बन्धी प्रस्तुतीकरण

आ.व. २०७८/७९ को योजना तर्जुमा गोष्ठी, गोदावरी

नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालयबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

वनदेवी सामुदायिक वनमा छैटाँ चरणको वृक्षारोपण र तारबार, नवलपरासी

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

जनकल्याण र नेवारीकोट सामुदायिक वनमा तेश्रो चरणको वृक्षारोपण र तारबार, दाङ

किङ्गफिसर-४ ताल जिर्णोद्धार, संरक्षण, सम्बर्द्धन र पुनर्निर्माण, भरतपुर, चितवन

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

कार्यान्वयन इकाई सलकपुर मोरङ्गबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

सबैया दमावति खहरे नियन्त्रण, शम्भुनाथ ७, सप्तरी

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, खडक खोला, खडक न.पा., भदिया टोल, सप्तरी

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, सुन्दरहरैचा ७, मोरङ

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, चुलाचुली, इलाम

विरुवा उत्पादन, सलकपुर नर्सरी, मोरङ

बाँस रोपण, सुन्दरहरैँचा, मोरङ

कार्यान्वयन इकाई जनकपुर धनुषाबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

जल पुनर्भरण पोखरी, मिथिला नगरपालिका ४, धनुषा

Run-off harvesting Dam, मरिण गा.पा., सिन्धुली

खहरे नियन्त्रण, चन्द्रपुर ३, पुर्बाटोल, रौतहट

भूमिगत जल पुनर्भरण तथा सतहमुनिको पानी उपयोग, मिथिला नगरपालिका ११, धनुषा

नर्सरी तथा बिरुवा उत्पादन, हरिवन ५, सर्लाही

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, जलाद खोला, मिथिला न.पा. ४, धनुषा

"चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई"

कार्यान्वयन इकाई भरतपुर चितवनबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, वेल्वाको भेडहा खोला, वीरगंज ३९, पर्सा

खहरे रोकधाम, अकैया-५, मकवानपुर

जल पुनर्भरण पोखरी, माडी, चितवन

हरित पेटिका निर्माण, राक्सीराइ गा.पा-६, मकवानपुर

वन विरुवा उत्पादन तथा वितरण, चितवन

चुरे दिवसमा वृक्षारोपण, बकैया गा.पा. ३, मकवानपुर

कार्यान्वयन इकाई बुटवल रुपन्देहीबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, तिलोत्तमा-११, रुपन्देही

पर्यापर्यटन पबर्दन, सुनवल न.पा. १, रुपन्देही

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

सात पत्रे सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन, देवदह, रुपन्देही

बाँस/अगिसो तथा अन्य बिरुवा रोपण, बर्दघाट २, चिसापानी, नवलपरासी

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, चिसापानी न.पा. २, नवलपरासी

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, सुनवल-७, चारपाला, नवलपरासी

कार्यान्वयन इकाई लम्की कैलालीबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी खोला स्थिरकरण व्यवस्थापन, घोडाघोडि १, छुडि मा.वि., कैलाली

ढकेला गल्छी रोकथाम, आरवर्दिया न.पा. ९, चर्दिया

रंगेनी ताल संरक्षण, जोरायल मा.पा. २, डोटी

भूमिगत जल पुनर्भरण पोखरी, धनगढी १७, कालीका सा.व., कैलाली

“घुरेको माटो घुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

तारवार सहित वृक्षरोपण, बैजनाथ गा.पा. १, बाँके

नदी खोला स्थिरिकरण व्यवस्थापन, खरहर खेत, डोटी

चुरे दिवसको अवसरमा सम्पन्न वृक्षरोपण कार्यक्रमका झलकहरु

मिथिला न.पा. २, धनुषा: माननीय उद्योग, पर्यटन तथा वन मन्त्री श्री शत्रुघ्न महतो (मधेश प्रदेश)

कालिका न.पा., चितवन: माननीय श्रम तथा रोजगार मन्त्री श्री घनश्याम दाहाल (बागमती प्रदेश)

"चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई"

वाणगंगा ढ, मधुवन, कपिलवस्तु: माननीय मुख्यमन्त्री श्री कुलप्रसाद के.सी. (लुम्बिनी प्रदेश)

बैजनाथ गा.पा., गाभर, बाँके: माननीय वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्री श्री सुरेन्द्र हमाल (लुम्बिनी प्रदेश)

दुधौली न.पा., सिन्धुली: सम्माननीय राष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारी

कानेपोखरी मोरङ: माननीय वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्री श्री शेखरचन्द्र बापा, (प्रदेश नं. १)

चुरेको माटो चुरेलाई,
सफा पानी सबैलाई ।